

Maahanmuuttajalapsen kotoutumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Veronica Laakso

OPINNÄYTETYÖ
2021

Sosionomin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

LAAKSO, VERONICA:
Maahanmuuttajalapsen kotoutumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyö 51 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Toukokuu 2021

Opinnäytetyössä perehdyttiin maahanmuuttajalapsen kotoutumisen tukemiseen varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Työn tarkoituksena oli kerätä varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia, mielipiteitä ja näkökulmia lapsen kotoutumisen tukemisesta. Lisäksi selvitettiin varhaiskasvattajien työkaluja ja -menetelmiä sekä heidän kehitysehdotuksiaan ja haasteitaan kotoutumisen tukemiseen liittyen.

Aineiston kerääminen toteutettiin yhteistyössä erään tamperelaisen päiväkodin kanssa. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, joita järjestettiin kaksi ryhmämuotoisesti. Haastatteluihin osallistui yhteensä viisi varhaiskasvatuksen opettajaa. Teemahaastattelu antoi haastateltaville mahdollisuuden jakaa omia kokemuksiaan ja mielipiteitään vapaasti ilman valmiiden kysymysten luomaa rajausta. Tutkimusote oli laadullinen, ja aineisto analysoitiin teorialähtöisesti sekä teemoitellen.

Opinnäytetyön tulosten mukaan maahanmuuttajalasten kotoutumisen tukeminen on monisyinen kokonaisuus, joka vaatii sekä lapsen että muun perheen huomiointia. Tärkeää on huomioida lapsen oma kulttuuri opetuksessa ja lapsen kohtaamisessa, tiedostaa kielen oppimisen keskeinen merkitys sekä ymmärtää lapsen olevan koko työskentelyn keskiössä. Vanhempia kohdatessa tulisi myös huomioida kulttuuri ja kielitaito sekä heidän erityistoiveensa ja -tarpeensa. Lisäksi olisi tärkeää tarjota tukea ja apua sekä tiedostaa päiväkodin tärkeä rooli maahanmuuttajaperheen kotoutumisen kannalta.

Saatujen tulosten valossa voidaan todeta, että maahanmuuttajalapsen kotoutumisen tukeminen vaatii varhaiskasvatuksen työntekijöiltä aikaa ja resursseja. Työhön olisi tärkeää saada myös koulutusta. Kasvattajat kokevat kotoutumisen tukemisen tärkeänä ja toivoisivat voivansa panostaa siihen enemmän. Päiväkoti hyötyisi työntekijöidensä kouluttamisesta aiheeseen sekä yhteisistä linjauksista, joiden pohjalta maahanmuuttajalasten kotoutumisen tukemista voitaisiin lähteä tukemaan systemaattisemmin. Lisäksi ymmärryksen lisääminen eri kulttuurien taustalla olevista arvoista ja maailmankatsomuksesta voisi tukea vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä ja näin edistää koko perheen hyvinvointia.

Asiasanat: varhaiskasvatus, maahanmuuttajalapset, kotoutuminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

LAAKSO, VERONICA:
Supporting the Integration of Immigrant Children in Early Childhood Education

Bachelor's thesis 51 pages, appendices 2 pages
May 2021

This thesis covers the support early childhood educators can give for immigrant children. The purpose of this thesis was to gather information on the experiences, opinions, and points of views that the educators have. Tools, methods, challenges, and improvement proposals were also discussed.

The data was gathered using theme-centered interview as the method and then analysed by using the theory-based method and thematising.

The results indicate that supporting the integration of an immigrant child is complex and it requires noticing the child's and parents' needs. It is important to try to understand the culture of the family when encountering the child and planning the teaching. Working together with the parents and listening to their wishes and needs are also significant in supporting their integration.

Overall, the study suggests that supporting an immigrant child's integration requires resources and time. Offering education and support for the educators on this topic, together with some shared policies, would benefit this specific day care. In addition, spreading awareness about different cultures and world views would improve the understanding between the families and educators as well as support the wellbeing of the families.

Key words: early childhood education, immigrant children, integration

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MAAHANMUUTTAJALAPSI VARHAISKASVATUKSESSA.....	6
	2.1 Kulttuurinen moninaisuus osana varhaiskasvatusta.....	6
	2.1.1 Kotoutuminen koko perheen prosessina	6
	2.1.2 Lapsi ja kulttuurien moninaisuus	8
	2.1.3 Kulttuurien huomioiminen varhaiskasvatuksessa	10
	2.1.4 Kielen merkitys kotoutumisessa	11
	2.2 Varhaiskasvattaja ja lapsen kotoutumisprosessi.....	13
	2.2.1 Kulttuurisensitiivinen työote	13
	2.2.2 Yhteistyö vanhempien kanssa.....	14
	2.3 Ryhmän merkitys	15
	2.3.1 Ystävien saaminen	16
	2.3.2 Ryhmän turvallisuuden merkitys kotoutumisessa	17
3	TUTKIMUKSELLINEN OSUUS	19
	3.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	19
	3.2 Tutkimuskysymykset	19
	3.3 Tutkimusmenetelmä.....	20
	3.4 Haastattelun toteuttaminen	21
	3.5 Aineiston analysointi	21
4	VARHAISKASVATTAJIEN KOKEMUKSIA LAPSEN KOTOUTUMISEN TUKEMISESTA	23
	4.1 Lapsi kotoutumisen keskiössä.....	23
	4.2 Koko perheen huomioiminen varhaiskasvatuksessa.....	27
	4.3 Päiväkoti lapsen kotoutumisen paikkana	31
	4.4 Varhaiskasvattajat kotoutumisen tukijoina	34
	4.5 Yhteenveto.....	38
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	40
6	POHDINTA	43
	6.1 Luotettavuus	43
	6.2 Eettisyys.....	44
	6.3 Opinnäytetyöprosessin pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset.....	45
	LÄHTEET.....	46
	LIITTEET	50
	Liite 1. Saatekirje työntekijöille.....	50
	Liite 2. Haastattelun teemat	51

1 JOHDANTO

Lapsiperheen muuttaessa Suomeen on varhaiskasvatus merkittävässä roolissa koko perheen kotoutumisessa. Varhaiskasvatuksessa on mahdollista tukea lapsen kasvamista suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi samalla, kun häntä tuetaan oman kulttuurinsa edustajana. Eri kulttuureiden huomioiminen onkin viime vuosien ajan ollut erittäin ajankohtainen aihe päiväkodeissa, sillä ryhmät muodostuvat vuosi vuodelta yhä useammasta eri kansallisuutta edustavasta lapsesta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 31). Tämä kulttuurien moninaisuus luo varhaiskasvattajalle haasteen perehtyä siihen, miten eri kansallisuuksista tulevia lapsia ja heidän perheitään voitaisiin tukea mahdollisimman hyvin. Tämä on tärkeää etenkin kotoutumisvaiheessa, kun kaikki on vielä uutta, eikä muun muassa uuden maan tapoja, arvoja ja asenteita vielä tunneta.

Suomen perustuslaissa (1999/731) on määritelty se, että kaikkien ihmisten ja vähemmistöryhmien tulee saada ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan myös Suomessa asuessaan. Myös varhaiskasvatuslaissa (540/2018) säädetään lapsen oikeudesta ylläpitää omaa kulttuurillista ja katsomuksellista perintöä sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden velvollisuudesta antaa jokaiselle lapselle tähän yhtäläiset mahdollisuudet.

Tässä opinnäytetyössä perehdytään siihen, miten maahanmuuttajalapsen kotoutumisprosessia voidaan tukea mahdollisimman hyvin päiväkodin arjessa sekä varhaiskasvattajan roolissa. Tarkoituksena on kerätä tietoa siitä, millainen kokemus työntekijöillä on lapsen kotoutumisprosessin tukemisesta sekä onko heillä omasta mielestään riittävä osaaminen tuen antamista varten. Tähän aiheeseen syvennytään teorian lisäksi haastatteleamalla varhaiskasvatuksen opettajia. Tutkimusmenetelmä on laadullinen. Työn tarkoituksen pohjalta menetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, jotta varhaiskasvatuksen opettajien kokemukset voisivat tulla aidoimmillaan esille. Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä erään tamperelaisen päiväkodin kanssa.

Opinnäytetyön alussa käydään läpi teoreettista pohjaa aiheeseen liittyen. Teorian jälkeen esitellään tutkimusmenetelmä ja -kysymykset sekä työn tavoite ja tarkoitus. Ennen varsinaista aineiston analyysia ja tuloksia esitellään sisälönanalyysin eteneminen.

2 MAAHANMUUTTAJALAPSI VARHAISKASVATUKSESSA

2.1 Kulttuurinen moninaisuus osana varhaiskasvatusta

Tämän päivän yhteiskunta on monimuotoinen ja jatkuvasti muuttuva monella eri osa-alueella, myös kulttuurisesti. Varhaiskasvatus on merkittävä osa tätä yhteiskuntaa etenkin lasten osalta. Kulttuurinen moninaisuus on jo pitkään ollut tapetilla varhaiskasvatuksessakin ja se nähdäänkin merkittävänä voimavarana. Koska jokaisen perusoikeuksiin kuuluu oman kielen, uskonnon, kulttuurin ja katsomuksen ylläpitäminen ja harjoittaminen, onkin tärkeää, että varhaiskasvatuksen työntekijät kartuttavat tietojansa ja ymmärrystänsä muista kulttuureista ja katsomuksista. Näin he kykenevät tukemaan eri taustoista tulevia lapsia heidän kasvussaan ja kehityksessään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 31.)

2.1.1 Kotoutuminen koko perheen prosessina

Kotoutuminen määritellään yksilön henkilökohtaiseksi kokemukseksi siitä, että hän on yhteiskunnan täysivaltainen jäsen (THL 2019). Kotoutumiseen sisältyy myös oikeus samoihin kunnan ja valtion palveluihin kuin valtaväestölläkin. Toisaalta kotoutuvaa yksilöä koskee myös samat velvollisuudet. (Paavola & Talib 2010, 29.) Tärkeänä osana kotoutumista on kuitenkin oman kulttuurin ja äidinkielen säilyttäminen. Kotoutuminen voidaan nähdä kaksisuuntaisena prosessina, jossa maahanmuuttajat kotoutuvat samalla, kun suomalaiset muuttuvat kohdatessaan eri maista tulleita ihmisiä. (Kivijärvi 2011, 248.)

Maahanmuuttajaperheen saapuessa Suomeen voidaan heille tehdä perheen kokonaistilanteen niin edellyttäessä yhteinen kotoutumissuunnitelma. Arvioidessaan tarvetta perheen kotoutumissuunnitelmalle, kunta tarkastelee mm. sekä lasten kehityksen että vanhempien ohjaavan vanhemmuuden tuen tarvetta. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386.)

Maahanmuuttaja-asiakkaan kanssa työskennellessä tulee työntekijän huomioida myös muu perhe (Congress & Lynn 2013, 22). Tämä pätee myös silloin, kun kyseinen asiakas on lapsi. Lapsen kotoutumisen tukemisessa on tärkeää ottaa huomioon perhe kokonaisuudessaan. Päiväkodissa käydessäänkin lapsen

ensisijaiset kasvattajat ovat hänen vanhempansa. Tästä syystä lapsen kotoutumisen kannalta onkin merkityksellistä, että hänen vanhempiensa edellytyksiä kotoutumiselle ja vanhemmuudelle Suomessa tuetaan. (Kotouttaminen.fi n.d.) Varhaiskasvattajan olisi tärkeää olla kiinnostunut perheen muista lapsista, vaikka ei suoranaisesti olekaan heihin yhteydessä. Lapsen sisarukset ovat merkittävä osa hänen elämäänsä, ja sisarusten hyvinvointi vaikuttaa myös lapsen omaan hyvinvointiin suuresti. Esimerkiksi Kummit ry (2017) tekemän tutkimuksen mukaan yli 80 % lapsista kokee sisaruksensa hyvinvoinnin vaikuttavan heidän omaan elämäänsä. Tämä osoittaa perheen kokonaisvaltaisen huomioimisen tärkeyden.

Pohjola (2016, 55) toteaa omassa tutkimuksessaan, että maahanmuuttajan oma perhe on yksi keskeisimpiä tekijöitä kotoutumisessa. Oman perheen jäsenten merkitys on suuri, sillä perhe auttaa kestämään muutosta ja siihen liittyviä tunteita. Perheenjäsenet käyvät muutoksen läpi yhdessä ja näyttelevät suurta roolia toistensa kotoutumisen edistäjinä. Perhe toimii myös identiteetin vahvistajana sekä sosiaalisen pääoman lähteenä uudessa maassa. Myös ystävien merkitys nousi tutkimuksessa keskeiseksi. Pohjolan haastattelemat maahanmuuttajat nostivat useaan otteeseen esiin, miten he kaipaisivat lisää ystäviä ja seuraa vapaa-ajalleen. Ystävät edistävät kotoutumista kulttuurin ja kielen omaksumisen kautta sekä vähentävät yksinäisyyttä ja syrjäytymisen riskiä. (Pohjola 2016, 55–57.)

Maahanmuuttajaperheen kotoutumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa edellyttää työntekijältä erityisosaamista. Pelkkä tieto toisen kulttuurin tavoista ei riitä, vaan työntekijän tulee olla myös sensitiivinen, avoin, myönteinen erilaisuutta kohtaan sekä käyttäytyä arvostavasti ja olla halukas ymmärtämään perhettä. Lisäksi perheellä on oikeus saada käyttöönsä tulkki, jos yhteistä kieltä ei ole, ja tämän järjestäminen on työntekijän vastuulla. Lasta ei koskaan saisi käyttää tulkkina. (Kivijärvi 2011, 249.)

Lapsen ja perheen elämäntilanteesta riippuen he voivat tarvita erilaisia sosiaali- ja terveysalan palveluita. Toisilla perheillä tuen ja avun tarve voi olla suurempi kuin toisilla. Lapsen ja perheen kokonaisvaltaisen tukeminen edellyttää työntekijöiltä moniammatillista yhteistyötä, sillä varhaiskasvattajilla, kuten ei muilla-

kaan ammattilaisilla yksinään ole riittävää osaamista vastata heidän kaikkiin tarpeisiinsa. Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli moniammatillisessa työskentelyssä. Usein juuri päiväkotit tai muu varhaiskasvatusta toteuttava yksikkö on se, jossa erinäiset lapsen tuen tarpeet huomataan. Erot varhaiskasvattajien välillä ovatkin nähtävissä siinä, onko heillä osaamista ja näkökykyä ohjata lasta ja hänen vanhempiaan eteenpäin sellaiselle ammattilaiselle, jolla on sen alueen osaamista. (Kotouttaminen.fi n.d.) Moniammatillisen työskentelyn suunnittelu ja järjestäminen on loppupeleissä kuitenkin kunnan vastuulla (Varhaiskasvatustalaki 540/2018).

2.1.2 Lapsi ja kulttuurien moninaisuus

Kulttuurisesti moninaisessa elinympäristössä elävä lapsi saattaa kokea oman identiteetin muodostumisen hyvinkin haastavana. Tällaisen lapsen ympäristö on monikulttuurinen, ja hänen on pyrittävä parhaansa mukaan yhdistelemään eri kulttuurien tapoja, uskomuksia, maailmankatsomuksia ja arvomaailmoja. Jokaisen lapsen kohdalla identiteetin muodostuminen on kuitenkin erilainen prosessi. Siitä huolimatta näissä prosesseissa voidaan havaita olevan yhtäläisyyksiä, joiden pohjalta on luotu malleja helpottamaan monikulttuurisen lapsen identiteetin muodostumisen ymmärtämistä. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 140.)

On tavallista, että lapsi käy läpi erilaisia vaiheita pyrkiessään muodostamaan omaa identiteettiään kulttuurisesti moninaisessa yhteisössään. Roos (2009, 138) ehdottaa kirjassa *Monikulttuurinen perhe* tällaisia vaiheita olevan neljä. Identiteetin muodostuminen on tietävästi monimutkainen prosessi, jonka selittäminen neljällä vaiheella ei kuvaa kaikkea, mutta näiden vaiheiden avulla saadaan käsitystä siitä, miten lapsen ajatusmaailma omaa etnistä taustaansa kohtaan muuttuu kasvun myötä. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta merkityksellistä on ensimmäisen ja toisen vaiheen ymmärtäminen, sillä lapsi käy ne tavallisimmin läpi alle kouluikäisenä. Tiedostamalla, miten maahanmuuttajalapsen identiteetti kehittyy, varhaiskasvattaja pystyy tukemaan sekä lapsen kehitystä että hänen vanhempiaan kasvatuksessa. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 138.)

Identiteetin muodostumisen ensimmäisessä vaiheessa lapsi ei aluksi vielä ymmärrä, että hänen identiteettinsä on erityinen ja ennen kaikkea erilainen kuin muilla. Tavallisesti lapset käyvät tämän vaiheen läpi juuri varhaiskasvatusiässä. Kun lapsi huomaa olevansa erilainen joko ulkoisesti tai sisäisesti, hän pyrkii mahdollisesti muuttamaan itseään. Lapsi ei ymmärrä, että esimerkiksi ihonväri on ominaisuus, eikä konkreettinen asia, joka pystytään muuttamaan. Tällaiset puheet usein säikäyttävät vanhemmat, vaikka ne ovatkin vain luonnollinen vaihe lapsen kehityksessä (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 138.)

Neljän ja seitsemän ikävuoden välillä lapsi alkaa ymmärtämään ns. rodullisia eroavaisuuksia eri ihmisten kesken. Hän alkaa huomaamaan kansalaisuuksien ja ihonvärien taustalla vallitsevia ajatus- ja käyttäytymismalleja sekä ennakkoluuloja. Tämä on toinen vaihe. Samalla lapsi käy läpi kriisin, jossa hän kokee tarvetta valita kahden eri kulttuurillisen identiteetin välillä. Hän saattaa kieltäytyä puhumasta toista kieltä ja ottaa esimerkiksi etäisyyttä vanhempiensa kulttuuriin. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 139.)

Kolmannessa vaiheessa lapsi huomaa, että kieltämällä toisen kulttuurin osana hänen identiteettiään, hän myös kieltää osan itsestään. Tämä saattaa synnyttää syyllisyyden ja sekavuuden tunteita. Lopulta lapsi oppii integroimaan eri kulttuurit osaksi omaa identiteettiään ja näin kokee olevansa kokonainen. Tämä on neljäs vaihe. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 139.)

Kulttuurien moninaisuuden tiedostaminen ja hyväksyminen varhaiskasvatuksessa edistää lapsen identiteetin kehittymistä ja tukee lapsen kotoutumisprosessia. Henkilöstöllä on tärkeä rooli myönteisessä moninaisuuden kohtaamisessa, sillä he toimivat mallina lapsille. Ymmärrys ja kunnioitus oman ja toisten taustaa kohtaan luo pohjan toimivalle vuorovaikutukselle eri lähtökohdista tulevien ihmisten kanssa. Lapsen kyky omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria vahvistuu, kun hän saa päiväkodin toiminnan kautta kulttuuriperintöä koskevia kokemuksia, tietoja ja taitoja. Hyviä tilaisuuksia lapsen kykyjen vahvistamiselle ovat mm. leikit, ruokailu ja erilaiset juhlat, sillä ne tarjoavat mahdollisuuksia käsitellä yhdessä erilaisia perinteitä ja tapoja. (Opetushallitus 2021.)

2.1.3 Kulttuurien huomioiminen varhaiskasvatuksessa

Suomen perustuslaki (1999/731) takaa kaikille ihmisille ja vähemmistöryhmille oikeuden ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan Suomessa. Tämä pätee myös lapsiin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) sääntääkin varhaiskasvatuksen velvollisuudesta antaa kullekin lapselle yhtäläiset mahdollisuudet ylläpitää omaa kulttuurillista ja katsomuksellista perintöä. Lapselle tulee antaa aikaa ja tukea, jotta hän voi päästä sisään myös uuteen kieliympäristöön ja kulttuuriin (Halme 2011, 87).

Vuorovaikutus on merkittävä osa lapsen kulttuurillisen taustan tukemista. Kulttuurien kohdatessa on itse kunkin hyvä pysähtyä pohtimaan, miten myös vuorovaikutus saadaan toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla. Moninaisuus on kohdattava siten, että se voi luoda osapuolten välille yhteyttä. Parhaimmillaan tämä voi johtaa siihen, että vuorovaikutustilanteista tulee kaikille osapuolille oppimiskokemuksia. Toimiva vuorovaikutus vähentää epätietoisuutta ja epäluuloisuutta toisen kulttuurista sekä tekee ristiriitojen ratkaisemisesta helpompaa. Jokaisen on tärkeää opetella toimimaan toisten kanssa yhteistyössä samalla tiedostaen heidän oikeutensa erilaisuuteen. (Pitkänen 2011, 17, 19.)

Erityisen merkityksellistä lapsen oman kulttuurin huomioimisessa on yhteistyö koko perheen kanssa. Mikäli varhaiskasvattaja toivoo pystyvänsä huomioimaan lapsen kotoa tulevaa kulttuuria, tulee hänen suunnitella ryhmän toimintaa yhdessä vanhempien ja lasten kanssa. Myös varhaiskasvatuslaki (540/2018) velvoittaa neljännessä luvussa 20 § varhaiskasvattajaa huomioimaan lapsen omien toiveiden ja mielipiteiden lisäksi myös vanhempien ajatukset lapsensa varhaiskasvatuksen toteuttamiseen liittyen. Tällainen yhteistyö yhdessä varhaiskasvattajan itsenäisen perehtymisen kanssa mahdollistaa lapselle kokemuksen hänen perheensä taustan ja kulttuurin kunnioittamisesta. (Ahonen 2018, 102–103.)

Resursseilla on iso rooli siinä, miten varhaiskasvatuksessa voidaan ottaa huomioon maahanmuuttajalapsen ja hänen perheensä oma kulttuuri. Opetusalan ammattijärjestö on ilmaissut huolensa siitä, miten varhaiskasvatuksen opettajien vastuulle laitetaan tehtäviä, jotka eivät heille kuuluisi. Lapsille suunnattu pedagoginen toiminta kärsii myös lapsien ja henkilökunnan ryhmästä toiseen siirte-lystä. Tätä tehdään usein esimerkiksi henkilökunnan poissaolojen vuoksi.

(Kamppuri & Kauppinen 2019.) Tällainen resurssien puute tai niiden suuntaaminen väärin tehtäviin vähentää myös mahdollisuutta huomioida maahanmuuttajalapsen omaa kulttuuria.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tutkimuksesta nousi esiin varhaiskasvatuksen johtotehtävissä työskentelevien henkilöiden huoli siitä, miten lakisääteisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen työskentelyyn pystytään mm. pätevän henkilöstön ja sijaisten puutteen vuoksi. Lisäksi resurssiongelmaksi nähtiin lasten tuen järjestelyt sekä erityisopettajien puute. Monikielisten ja tuen tarpeessa olevien lasten määrä ja haasteet koettiin liian mittaviksi verrattuna käytössä oleviin resursseihin. Myös henkilökunnan osaaminen, sitoutuminen ja motivaatio on johtajien mukaan vaihtelevaa tai osaaminen ei riitä työhön. (KARVI 2019.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan lasten erilaisia kielellisiä ja kulttuurisia taustoja yhteisöä rikastuttavina ja myönteisinä asioina. Mikäli varhaiskasvatusryhmä pyrkii olemaan vasun mukaisesti kieli- ja kulttuuritietoinen, tulisi kielten, kulttuurien ja katsomusten nivoutua osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 49.)

2.1.4 Kielen merkitys kotoutumisessa

Vastuu lapsen äidinkielen taidon kehittymisestä on aina perheellä. Kuitenkin myös varhaiskasvatuksessa lasta tulisi rohkaista käyttämään omaa äidinkieltään, sillä se luo pohjaa kielille yhteisen perustan oppimiselle. Tämän perustan hallitseminen on edellytys myös valtakielen, tässä tapauksessa suomen, oppimiselle. Suomen oppimiselle, kuten myös oppimiselle yleisestikin, on merkityksellistä, että lapsen omaa äidinkieltä arvostetaan ja kunnioitetaan varhaiskasvatuksessakin. (Halme 2011, 87.)

Kielen käyttäminen ja oppiminen on keskeinen osa jokaisen lapsen kehitystä, siispä sen merkitys varhaiskasvatuksessakin on hyvin keskeinen (Ahonen 2018, 103). Jotta perheen kulttuuri välittyy sukupolvelta toiselle, on vanhempien opettava lapsille heidän äidinkieltänsä. Kielen avulla käsitellään perheessä vallitsevat uskomukset, arvot ja maailmankatsomus sekä jäsenetään ajattelua, toimintaa ja tunteita. (Gykye & Lamminmäki-Vartia 2017, 97–98; Ahonen 2018,

103.) Tämän valossa katsottuna, on lapsen kielellinen kehitys hyvin keskeisessä roolissa kulttuurin omaksumisessa etenkin silloin, kun kyseessä on lapsi, joka on maahanmuuttajataustainen. (Gyekye & Lamminmäki-Vartia 2017, 98.)

Kahden kielen osaaminen vaikuttaa lapsen kognitiivisten taitojen monipuolistumiseen ja kehittymiseen. Samalla kun kahden kielen hallitseminen opettaa lapselle kulttuuriin ja maailmankatsomukseen liittyviä seikkoja, saa hän myös uudenlaisia ongelmanratkaisua ja sosiaalisia tilanteita helpottavia taitoja. Näin hänellä on useampia menetelmiä arkisten tilanteiden kohtaamisessa. Lapsen on helpompaa asettua toisten ihmisten asemaan ja nähdä tilanteet monipuolisesti eri näkökulmista. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 100.)

Ryhmän koostuessa myös sellaisista lapsista, joiden äidinkieli ei ole suomi, on suomi toisena kielenä (S2) -opetus osana lapsiryhmän toimintaa. S2 -opetuksen tarkoituksena on kehittää lapsen suomenkielentaitoa niin, että hän pystyy ilmaistamaan itseään, ja näin vahvistaa lapsen osallisuutta ryhmän jäsenenä. Kieltä opetellaan arjen toimintojen, kuten ruokailun, leikin ja ulkoilun lomassa. Säännöllinen ja tavoitteellinen S2 -opetus kuuluu lapsen oikeuksiin. (Ota koppi! -ohjelma n.d.)

Kieli on merkityksellisessä roolissa myös silloin, kun tarkastellaan lapsen mahdollisuutta integroitua lapsiryhmään. Lapsilla on tapana etsiä seuraa leikkeihinsä ennemmin niiden lasten joukosta, jotka puhuvat samaa kieltä. Tämä luo helposti tilanteen, jossa lapset, jotka puhuvat suomea toisena kielenä tai joiden suomenkielentaito on vielä heikko jäävät leikkien ulkopuolelle. Varhaiskasvattajan tulee havainnoida tarkasti lasten leikkiä etenkin silloin, kun ryhmässä on lapsia, joille suomen kielen puhuminen ei ole yhtä helppoa kuin muille lapsille. Vaaditaan todennäköisesti alkuun kasvattajan osallistumista ja tukea, jotta tällainen lapsi pääsee mukaan leikkeihin. (Van Hoorn, Nourot, Scales & Alward 2015, 122.)

2.2 Varhaiskasvattaja ja lapsen kotoutumisprosessi

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on aikaisemmin ollut melko helppoa mieltää kulttuurien ja katsomusten välisen dialogin käsitteleminen ulkoisten toimijoiden, kuten seurakuntien, vastuualueeksi. Elämme kuitenkin maailmassa, jossa kulttuuriset ja katsomukselliset eroavaisuudet eivät enää ole jotain, joka on sivuutettavissa tai irrotettavissa arjesta. Lapsille tulee opettaa ihmisten välisistä eroavaisuuksista sekä siitä, ettemme ole kaikki samanlaisia. (Lamminmäki-Vartia & Kuusisto 2017, 131.)

2.2.1 Kulttuurisensitiivinen työote

Vastaaminen muuttuvan maailman tarpeisiin, vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstöltä ammattitaitonsa jatkuvaa päivittämistä. Tämän päivän kasvattajan on oltava työssään kulttuurisensitiivinen. Sensitiivisyyden lähtökohtana on tietoisuus kulttuureista, jolla tarkoitetaan ymmärrystä sekä niiden olemassaolosta että niihin liittyvien ristiriitojen hyväksymistä. Tietoisuuden pohjalle rakentuvaa herkkyyttä, kunnioitusta ja arvostusta sekä erilaisuuden hyväksymistä kutsutaankin kulttuurisensitiivisyydeksi. (Lamminmäki-Vartia & Kuusisto 2017, 133.)

Kulttuurisensitiivisyys on tiivistetysti työntekijän halua ymmärtää lapsen ja hänen perheensä kulttuuria (THL 2019). Varhaiskasvattajan toiminnassa se näkyy mm. osana lapsiryhmän arkea ja yhteistyötä huoltajien kanssa, hänen asenteessaan, hänen ammattitaidossaan sekä siinä, miten hän puhuu kulttuureista ja huomioi niiden olemassaolon. (Yli-Koski-Mustonen 2018, 7–8.) Kasvattajan asenteet, toiminta, sekä hänen tapansa puhua eri kulttuureista heijastuu myös siihen, miten ryhmän lapset omaksuvat kulttuurisensitiivisyyden. Varhaiskasvattajalla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, omaksuvatko lapset yhteiskunnasta tulevia stereotyyppioita vai oppivatko he olemaan avoimia ja uteliaita erilaisuutta kohtaan. (Ahonen 2018, 98–99.)

Lapsen maahanmuuttajataustan tuodessa omia piirteitä kasvatukseen on kasvattajan kuitenkin muistettava, että lapsen kasvua ja kehitystä tukiessa ei ennakkokäsitykset kulttuurista ja kielestä saa vaikuttaa työskentelyyn. Jokaisella on omat ennakkoluulonsa ja stereotyyppiansa toisista, mutta varhaiskasvattajan

työssä ne eivät saa näkyä tavassa, jolla lapsia havainnoidaan. Arvioita ja huomioita lapsen kehityksestä on hyvä tarkastella yhdessä vanhempien kanssa esimerkiksi vasu -keskustelussa, jotta he voivat kertoa näkemyksistään oman etnisen taustansa ja kulttuurinsa valossa. (Van Hoorn, Nourot, Scales & Alward 2015, 143–144.)

2.2.2 Yhteistyö vanhempien kanssa

Lapsen elämässä varhaiskasvatushenkilöstö on vanhempien rinnalla avainasemassa huolehtimassa hänen kasvuympäristöstään sekä sen turvallisuudesta. Vanhempien ja varhaiskasvattajien välisen yhteistyön tavoitteena onkin molemminpuolinen sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun takaamiseen sekä oppimisen ja kehityksen edistämiseen. Paras mahdollisuus tukea lapsen kasvua ja kehitystä monikulttuurisessa elinympäristössä elävän maahanmuuttajalapsen kohdalla syntyy varmistamalla sujuva ja toimiva yhteistyö kaikkien perheenjäsenten kanssa, keskinäinen kunnioitus sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus. (Kotouttaminen.fi n.d.; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.)

Alasuutarin (2007, 426) toteuttaman tutkimuksen tulosten mukaan varhaiskasvatuksen opettajat pyrkivät vahvistamaan lasten vanhempien kokemusta mahdollisimman tasavertaisesta kumppanuudesta lapsen kasvatuksessa. Kasvattajien ja vanhempien välinen suhde ei ole perinteisesti ollut tasavertainen, sillä kasvattajien asiantuntijuus on mennyt vanhempien kasvatuksellisen osaamisen edelle (Alasuutari 2010, 22). Tutkimuksessa todettiin, että vanhempien kohtaamista päiväkodeissa toteutetaan perinteisen tavan lisäksi myös horisontaalisella tavalla, jossa vanhemmille annetaan asiantuntijan rooli. Tämän mallin koettiin olevan lisääntymässä. (Alasuutari 2007, 425.)

Vanhempien ja kasvattajan väliseen suhteeseen panostaminen on lapsen kasvun tukemisen parhaaksi. Molempien osapuolten on oltava perillä omista rooleistaan sekä oppia arvostamaan yhteistyöprosessia. Kasvattajan on ymmärrettävä, etteivät samat välineet, keinot ja työkalut sovi kaikkien perheiden kanssa työskentelyyn. Jokaisella vanhemmalla on omat kokemuksensa, resurssinsa ja uskomuksensa, joten samat työmenetelmät eivät millään voi toimia kaikkien kanssa. (McDermott 2008, 78–79.) Tämä on tärkeää huomioida etenkin silloin,

kun kyseessä yhteistyötä tehdään maahanmuuttajaperheen kanssa, jolle suomalaiset ihmiset ja yhteiskunta voivat olla vielä hyvinkin tuntemattomia. Vanhempien ja varhaiskasvattajan välisissä tapaamisissa ja keskustelutilanteissa olisi hyvä käyttää mahdollisuuksien mukaan tulkkia, jotta vanhemmat voivat todella kokea tulevansa kuulluksi ja ymmärretyksi (Kotouttaminen.fi n.d.).

Yksi merkittävimmistä välineistä vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle on lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen yhdessä. Vasua laatiessa vanhemmat saavat mahdollisuuden kertoa omasta lapsestaan, hänen vahvuuksistaan ja heikkouksistaan sekä heidän perheensä arjesta ja tavoista. Tärkeää on tuoda esiin molempien osapuolten, sekä varhaiskasvattajan että vanhempien, näkemyksiä lapsesta. Nämä näkemykset voivat olla usein ristiriidassakin, mutta pyrkimyksenä on kuitenkin tuottaa yhtenäinen näkemys. Varhaiskasvattajan tulee olla lempeä ja ymmärtäväinen vanhempien näkemyksiä kohtaan silloinkin, kun ne ovat ristiriidassa hänen omien näkemystensä kanssa. (Ahonen 2018, 22, 25.)

Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä voidaan hyödyntää myös päiväkodin arjessa. Vanhemmat voivat osallistua esimerkiksi tuomalla jotain omaan kulttuuriinsa tai kieleensä liittyvää päiväkotiin. Tämä voi olla mm. kuva, esine, musiikkia tai kirjoitettua kieltä. Toisten kulttuurien integroiminen päiväkodin arkeen on rikkaus lapsiryhmälle, mutta samalla se antaa maahanmuuttajalapsille varmuuden siitä, että heidän taustaansa kunnioitetaan ja arvostetaan ryhmässä. (Van Hoorn, Nourot, Scales & Alward 2015, 213.)

2.3 Ryhmän merkitys

Ryhmässä toimiminen sekä kaverisuhteiden luominen on merkittävä osa lapsen kasvua ja kehitystä. Vaikka lapsen sosiaalisten taitojen perusta syntyy vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa, kehittävät ikätovereiden kanssa luodut suhteet niitä edelleen ja avartavat sekä leikin että uuden oppimisen maailmaa. Lapsen tulee saada kokea olevansa päiväkotiryhmän tasavertainen ja hyväksyty jäsen maahanmuuttajataustastaan huolimatta ja aikuisten tehtävänä on tukea lasta sekä koko ryhmää tässä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017.)

2.3.1 Ystävien saaminen

Varhaiskasvatuksen aloittaminen on monella tavalla merkityksellinen hetki lapsen elämässä. Ennen lapsiryhmään kuulumista lapsen sosiaalinen ympäristö on usein hyvin suppea ja rajattu. Varhaiskasvatus laajentaakin lapsen ympärillä olevien ihmisten verkostoa huomattavasti. Näin laajenee myös se ympäristö, jossa lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii. (Ahonen 2018, 222.)

Ikätoverien on huomattu olevan välttämätön edellytys mm. lapsen sosiaalisten taitojen, kuten ryhmässä olemisen taidon kehittymiselle. Lisäksi saman ikäiset ystävät opettavat lapselle uusia asioita mm. itsetunnosta ja sukupuoli-identiteetistä. Jos lapsella ei ole ystäviä, tulee hänestä todennäköisesti melko nopeasti onneton. On lapsia, jotka viihtyvät omissa oloissaan, mutta kuitenkin myös he tarvitsevat oman ikäisiä ystäviä ympärilleen. Ystävien saamista voidaankin pitää yhtenä keskeisenä osa-alueena koko lapsen kehityksessä. (Sinkkonen 2008, 273.)

Yksi merkittävimmistä tekijöistä myös lapsen kotoutumisen edistämisessä on ystävien saaminen. Toisten lasten kanssa leikkiminen ja yhdessä oppiminen vahvistavat mm. lapsen osallisuuden kokemusta, kielen oppimista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Leikki voi alkuun kaivata varhaiskasvattajan tukea, jonka myötä leikkiin saadaan vahvemmin mukaan myös pedagogista ja kielellistä sisältöä. Aikuinen pystyy miettimään, ketkä ryhmän lapsista tukisivat maahanmuuttajalapsen kotoutumista parhaiten sekä osallistumaan leikkiin alkuun rikastuttamalla ja sanallistamalla sitä. Jatkossa on hyvä antaa lasten leikkiä keskenään myös ilman aikuisen merkittävää osanottoa, jotta ystävyysuhteet pääsevät syventymään. (Ota koppi! -ohjelma n.d.)

Sillä, millaiset suhteet ryhmän lasten vanhemmilla on keskenään, vaikuttaa myös lasten välisiin suhteisiin. Kasvattajan tulee kiinnittää huomiota siihen, ovatko vanhemmat sitoutuneita ryhmän toimintaan sekä mahdollistaa vanhempien keskinäinen tutustuminen. Vanhempien keskinäinen ystävyys ei vain vähennä lasten välisiä ristiriitoja, vaan myös helpottaa lasten leikkihetkien järjestämistä myös päiväkotiarjen ulkopuolella. Kasvattajan onkin hyvä tuoda vanhempien keskinäinen tutustuminen esiin positiivisena ja sekä heitä että heidän lapsiaan hyödyttävänä tekijänä. (Hurme & Kyllönen 2014, 138.)

2.3.2 Ryhmän turvallisuuden merkitys kotoutumisessa

Ryhmän turvallisuus koostuu useista eri osista. Se määritellään ryhmän jäsenten omaksi kokemukseksi siinä vallitsevasta turvallisuudesta. Ryhmän turvallisuuden voidaan katsoa rakentuvan fyysisestä ja henkisestä turvallisuudesta sekä aikuisen kyvystä ylläpitää turvallisuutta tukevia rakenteita. Myös jokaisen ryhmän jäsenen kokema yksilöllinen turvallisuus vaikuttaa koko ryhmän turvallisuuden kokemukseen. Turvallisuuden tunne on yksi tärkeimmistä huomioitavista asioista lapsen kasvun ja kehityksen takaamiseksi, eikä sitä tulisi ohittaa maahanmuuttajalapsen integroitumista tukevana. (Hurme & Kyllönen 2014, 32.) Turvallisuuden tunne saa olon rennoksi ja vähentää stressiä. Tämä vähentynyt stressi ja lisääntynyt turvallisuuden tunne mahdollistavat tutustumisen uuteen kotimaahan ja sen käytäntöihin sekä tukevat kotoutumisprosessia. (Väestöliitto 2013, 64.)

Heinon toteuttaman tutkimuksen (2018) tuloksista selvisi, että Suomeen tulleet maahanmuuttajat pitävät itsekkin turvallisuutta keskeisenä kotoutumista edistävänä tekijänä. Heinon haastattelemat maahanmuuttajat kuvasivat turvallisuutta inhimilliseksi perustarpeeksi sekä perusedellytykseksi kotoutumiselle. Mikäli turvallisuus puuttuu ja ihminen kokee oman olemassaolonsa vaarantuneen, ajautuu hän etsimään ja tavoittelemaan turvallisuutta. Turvattomuus johtaa tilanteeseen, jossa voimavarat kuluvat turvan etsimiseen, eikä kotoutumiseen riitä enää resursseja. Maahanmuuttajan kotoutumisen tukemiseksi tulisi siis varmistaa, että hän kokee olonsa turvalliseksi. (Heino 2018, 42, 45.)

Toisen erilaisuus saattaa aiheuttaa pientenkin lasten keskuudessa kiusaamista ja syrjintää (Ahonen 2018, 51). Sisäministeriön (2011) teettämien laajojen tutkimusten mukaan ulkomaalaistaustaiset lapset ja nuoret kokevat syrjintää sekä tutujen lasten että tuntemattomien lasten ja aikuisten taholta. Silloin, kun erilaisuutta ei käsitellä yhdessä lasten kanssa, se voi vaikuttaa ryhmän turvallisuuteen ja vuorovaikutukseen tuhoisasti. Varhaiskasvattajan tulee nähdä erilaisuus rikkautena, jota lähestytään yhdessä lasten kanssa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti tutkien, ihmetellen sekä monipuolisesti käsitellen. Avoin ja asioihin perehtyvä lähestymistapa muuttavat lasten silmissä vieraan ja erilaisen tutuksi ja tavalliseksi. (Ahonen 2018, 51–52.)

Kiusaamiseen puuttuminen vaatii aina suunnitelmallista ja voimakasta toimintaa aikuisen puolelta. (Hurme & Kyllönen 2014, 127.) Kasvattajan on myös huomioitava, että varhaiskasvatusikäinen lapsi on kehityksessään sellaisessa vaiheessa, jossa hänen sosiaaliset ja emotionaaliset taidot ovat vasta kehittymässä. Tämän ymmärrettyään voi nähdä kiusaamisen taustalla mm. lapsen vajavaisen kyvyn säädellä omaa käyttäytymistään. Lapsi ei tällöin hyödy rangaistuksesta, vaan tilanne vaatii varhaiskasvattajan herkkyyttä opettaa lapsia toimimaan yhdessä. (Ahonen 2018, 106.)

Merkityksellistä on myös ottaa huomioon lasten välille helposti syntyvät väärinymmärrykset johtuen puhtaasti epätietoisuudesta. Esimerkiksi eräässä lapsiryhmässä tummaihoisen lapsi jätettiin jatkuvasti ryhmän ulkopuolelle, eivätkä varhaiskasvattajat ymmärtäneet, mistä tämä voisi johtua. Ryhmässä oli monia muita eri kulttuuritaustoista tulevia lapsia, jotka olivat kiinteästi osana ryhmää. He yrittivät tuloksetta puhua lapsille, kunnes he kysyivät lapsilta itseltään, mistä lapsen syrjiminen johtui. Lapset kertoivat, että heitä iljetti, sillä lapsi ilmeisesti piti suklaasta, mutta ei viitsinyt syötyään pestä kasvojaan ja käsiään. He olivat arvioineet, että lapsen kämmenten ollessa muuta ihoa vaaleammat, hänen täytyi olla likainen. (Ahonen 2018, 51.)

Tämä esimerkki osoittaa hyvin sen, mitä epätietoisuus voi saada aikaan. Kiusaamisen tai syrjimisen taustalla on usein aivan muut syyt kuin rasismi tai yhden lapsen erilaisuus. Vaatiikin kasvattajalta herkkyyttä huomata, mistä lasten väliset ristiriidat johtuvat. (Ahonen 2018, 52.) Turvallisuuden tunnetta voivat heikentää sekä tahallisesti että tahattomasti aiheutetut tilanteet. Lopulta kuitenkin turvallisuuden tunne ryhmässä rakentuu kasvattajan oman toiminnan ja esimerkin kautta. (Hurme & Kyllönen 2014, 33, 35.)

3 TUTKIMUKSELLINEN OSUUS

3.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää millaisin keinoin varhaiskasvatuksessa ja etenkin päiväkodissa voidaan tukea lapsen kotoutumisprosessia. Lisäksi tavoitteena on tuoda esiin varhaiskasvatuksen nykytilannetta kotoutumisen tukemisen suhteen. Työn avulla pystytään näkemään, millaiseksi työntekijät kokevat oman osaamisensa sekä millainen tilanne heidän kokemuksensa mukaan päiväkodissa on kotoutumisprosessin suhteen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kerätä varhaiskasvattajilta tietoa heidän kokemuksistaan maahanmuuttajalasten kanssa työskentelystä sekä kotoutumisen tukemisesta. Tämän lisäksi perehdytään myös niihin menetelmiin ja konkreettisiin käytännön työvälineisiin, joita he itse työssään käyttävät. Aihetta tarkastellaan syventymällä siihen, miten varhaiskasvattajat itse kokevat mahdollisuutensa ja osaamisensa prosessin tukemisessa.

3.2 Tutkimuskysymykset

Tässä opinnäytetyössä tutkimuskysymyksiä on yhteensä kolme. Kysymykset ovat muotoiltu niin, että niiden avulla saataisiin mahdollisimman hyvin rajattua ja osuvaa aineistoa opinnäytetyötä varten. Kysymysten avulla haetaan tietoa kotoutumisen tukemisesta varhaiskasvatuksessa työntekijöiden näkökulmasta. Kysymyksien avulla saadaan näkökulmaa sekä varhaiskasvatuksen toimintaan yleisesti että työntekijöiden omiin kokemuksiin heidän osaamiseensa liittyen. Tavoitteena on myös perehtyä konkreettisiin keinoihin ja työvälineisiin, joita varhaiskasvatuksessa käytetään lapsen kotoutumisen tukemisessa.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten lapsen kotoutumista voidaan tukea varhaiskasvatuksessa?
2. Miten työntekijät kokevat oman roolinsa ja osaamisensa kotoutumisen tukemisessa?
3. Mitä haasteita lapsen kotoutumisen tukemiseen liittyy ja miten kotoutumista voitaisiin kehittää?

3.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön toteutuksen ensimmäisiä askelia on valinta kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän välillä. Tässä opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista menetelmää. Yksinkertaistettuna kvalitatiivinen tutkimus määritellään ei-numeraaliseksi tutkimukseksi. Toisin sanoen tämä tarkoittaa sitä, että kerätty aineisto on tekstimuodossa. (Eskola & Suoranta 1998.) Tunnuspiirteenä kvalitatiiviselle tutkimukselle on otantaan kuuluvien tutkimushenkilöiden vapaus tuoda esiin omia kokemuksiaan ja mielipiteitään haluamallaan tavalla sen sijaan, että ennalta määrätyt kysymykset määrittelisivät vastausten suunnan ja muodon. Tällaisten menetelmien avulla saadaan tuotua ilmi erilaisia ilmiöitä rikkaasti tutkimushenkilöiden kokemusten kautta. Kvalitatiivisen tutkimuksen voi yhdistää kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen tai niitä voidaan käyttää erikseen. (Tilastokeskus n.d.)

Oikean tutkimusmenetelmän valinta on hyvin merkityksellistä tutkimuksen kannalta. Ilman oikeaa menetelmää ei saada kerättyä oikeanlaista aineistoa. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2015, 185) toteavat, että tutkittaessa ihmisten kokemuksia, ajatuksia ja tunteita, tulisi tutkijan käyttää haastattelua, kyselyä tai päiväkirjamenetelmää. Tämän työn aineisto kerätäänkin haastattelemalla kohde-ryhmää. Haastattelun avulla työhön saadaan syvempi ymmärrys siitä, miten lapsen kotoutumista tuetaan varhaiskasvatuksessa sekä millaisia välineitä, menetelmiä ja ominaisuuksia työntekijöillä tulisi olla tukeakseen lasta onnistuneesti.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus toteutettiin yksilöllisenä teemahaastatteluna. Teemahaastattelulla tarkoitetaan puolistrukturoitua haastattelua. Teemahaastattelussa vain haastattelun teemat ovat etukäteen suunniteltuja, mutta kysymysten muotoilu ja järjestys syntyvät vasta haastattelutilanteessa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 208). Tavoitteena oli saada rajattua haastattelutilanne tiettyihin teemoihin, mutta kuitenkin antaa vapaus haastateltavalle nostaa myös itse esiin asioita.

3.4 Haastattelun toteuttaminen

Tätä opinnäytetyötä varten toteutettiin teemahaastattelu. Haastattelu järjestettiin ryhmähaastatteluna sellaisille varhaiskasvatuksen työntekijöille, jotka työskentelevät päiväkodissa, jossa maahanmuuttajien kotoutumisprosessiin osallistuminen on tuttua. Haastateltavia työntekijöitä oli yhteensä viisi ja he työskentelevät samassa tamperelaisessa päiväkodissa.

Teemat tähän haastatteluun nousivat opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen sekä tutkimuskysymysten pohjalta. Haastattelussa korostuu yksilöiden kokemukset, mielipiteet ja ajatukset kotoutumiseen liittyen, jotka mielessä pitäen on valittu myös teemat. Teemojen lisäksi haastattelussa oli apuna myös kysymyksiä (liite 2), jotka ohjasivat ja avasivat keskustelua.

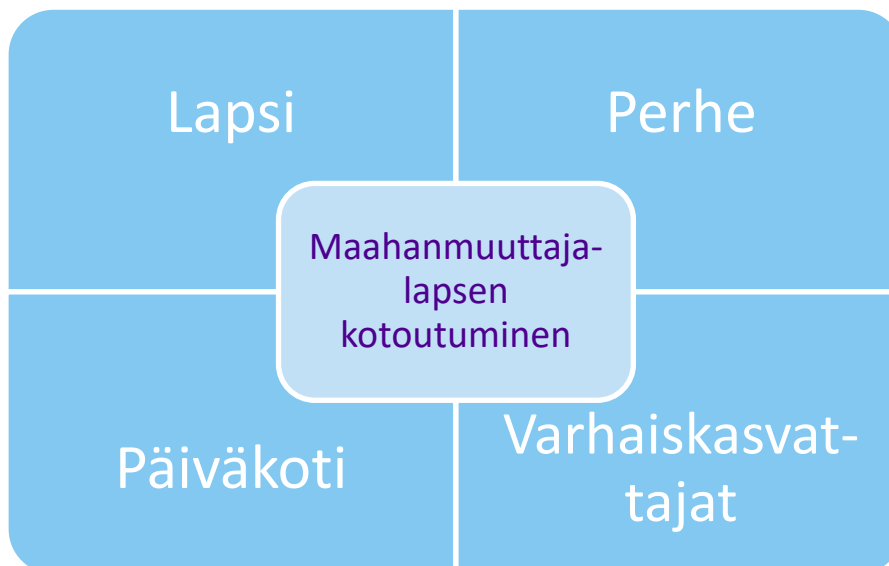
Haastattelu toteutettiin kahtena eri ryhmähaastatteluna. Ensimmäisessä haastattelussa oli mukana kaksi varhaiskasvattajaa ja jälkimmäisessä kolme. Pienestä otannasta johtuen tulokset eivät ole yleistettävissä, mutta ne avaavat yksilöiden kokemuksia Haastattelu toteutettiin Teams -ohjelman avulla etänä, sillä kasvotusten haastattelua ei tällä hetkellä ollut mahdollista pitää.

3.5 Aineiston analysointi

Varhaiskasvattajien kanssa toteutetut ryhmähaastattelut nauhoitettiin, minkä jälkeen aineiston litterointi aloitettiin. Litteroinnilla tarkoitetaan nauhoitteen muuttamista puhtaaseen, kirjoitettuun muotoon. Aineiston litterointi helpottaa sen hallitsemista ja analysoimista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä opinnäytetyössä litteroitua aineistoa kertyi yhteensä n. 20 sivua.

Litteroinnin jälkeen aineisto teemoiteltiin. Teemoittelussa litteroitu aineisto ryhmitellään aineistossa usein toistuvien teemojen mukaan. Teemoittelu aloitettiin jakamalla aineisto ensin pienempiin alaluokkiin, jotka jaettiin edelleen taas laajempiin yläluokkiin, kunnes lopulta saatiin muodostettua pääluokat eli teemat. Teemoittelun avulla aineistoa on helpompi analysoida teoreettisen viitekehyksen valossa. (Tuomi & Sarajärvi 2011. 101,109.)

Varhaiskasvatukseen liittyy laajasti eri teemoja ja aihekokonaisuuksia. Haastatteluissa esiin nousseet asiat päädyttiinkin jakamaan kuvion 1 osoittamalla tavalla lapseen, perheeseen, päiväkotiin ja työntekijöihin liittyviin teemoihin. Näihin kokonaisuuksiin sisältyviä teemoja käsitellään luvussa 4.

KUVIO 1. Aineiston analysoinnin lähtökohdat.

Haastatteluista kerätyn aineiston analysoinnin sekä tutkimuksen tulosten ja eettisyyden vuoksi on tärkeää huomioida, että haastateltavia oli vain viisi. Tästä tutkimuksesta saadut tulokset eivät siis ole yleistettävissä, eikä niitä voi käsitellä absoluuttisina totuuksina. Tulokset kuitenkin kertovat pienen ryhmän kokemuksista, jotka antavat arvokasta näkökulmaa sekä varhaiskasvatuksesta että kotoutumisesta. Jokaisen yksilön kokemukset ovat merkityksellisiä, eikä pieni osallistujamäärä alenna tutkimustulosten arvoa.

Aineiston analysointivaiheessa varhaiskasvattajien vastauksiin on tehty tiettyjä merkintöjä, jotta vastaus olisi ymmärrettävissä ilman asiakontekstiäkin. Osa varhaiskasvattajien vastauksista on avattu kirjoitettuun muotoon ja osa on kirjattuna suoraan lainauksin. Mikäli vastauksesta on lainattu vain osa ymmärtämisen helpottamiseksi, on tämä merkitty kolmella peräkkäisellä pisteellä. Joihinkin lainauksiin on myös täydennetty opinnäytteen tekijän toimesta puuttuvia sanoja, jotka ovat tulleet esille haastattelussa. Nämä täydennykset on merkitty sulkeisiin.

4 VARHAISKASVATTAJIEN KOKEMUKSIA LAPSEN KOTOUTUMISEN TUKEMISESTA

4.1 Lapsi kotoutumisen keskiössä

Maahanmuuttajalapsen kotoutumisen tukemista tutkittaessa tärkeää on tietenkin keskittyä lapseen. Varhaiskasvattajien haastatteluista nousi esille teemoja, jotka liittyvät vahvasti nimenomaan lapseen. Näitä teemoja ovat mm. lapsen edun ensisijaisuus, leikki sekä lapsen kielitaito. Kasvattajat kokivat nämä asiat tärkeinä kotoutumisen tukemisessa.

Lapsen edun ensisijaisuus on tärkeä arvo. Se nostetaan keskeisenä esille myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018). Lapsen oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen on suojeltava varhaiskasvatuksessa. Lapsuus nähdään itseisarvona ja tähän ajatukseen perustuu varhaiskasvatus kokonaisuudessaan. Lapset otetaan huomioon ainutlaatuisina ja arvokkaina yksilöinä, joilla on kuuluksi, nähdäksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi tulemisen oikeus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 20.)

Nämä arvot nousivat esiin myös varhaiskasvattajien keskusteluissa. Lapsi nähtiin koko työn keskiössä varhaiskasvatuksen tärkeimpänä asiana. Haastattelussa kasvattajat kertoivat pyrkivänsä aina ensin huomioimaan ja kohtaamaan lapsen ennen kuin alkavat selvittää muita esimerkiksi kommunikointiin ja käytännön asioihin liittyviä seikkoja.

...lapsihan on meidän työn kohde täällä.

Lapset ensin. Päiväkoti on lapsia varten.

Kasvattajat korostivat myös sitä, että lapsen kasvatusta ja kehitystä on tärkeää tukea. Lapsen kasvatuksen, kehityksen ja oppimisen tukeminen nähtiin isona osana varhaiskasvatuksen roolia lapsen kotoutumisen tukemisessa. Päiväkoti nähtiin myös paikkana, jossa lapsen on mahdollista saada selkeä ja turvallinen päivärytmi ja struktuuri omaan elämään sekä oppia tuntemaan suomalaista kultuuria ja tapoja.

Osallistutaan lasten kasvatukseen, kehityksen tukemiseen, opetukseen siinä, et pääsee koulumaailmaa kohti.

Keskeisenä asiana kotoutumisen kannalta kasvattajat näkivät myös lapsen kielitaidon. Suomessa on tällä hetkellä päiväkotiryhmiä, joissa enemmistö lapsista on maahanmuuttajataustaisia. Näiden lasten kielitaito on usein puutteellista tai hyvinkin heikkoa, mikä tuo oman mielenkiintoisen lisänsä päiväkotiryhmän arkeen ja varhaiskasvattajien työhön. Osa lapsista tulee päiväkotiin ilman minkäänlaista suomenkielentaitoa.

Mutta Suomen kieltä ei sit todellakaan välttämättä kaikilla oo, että ollaan sitte aika lailla tyhjästä, tyhjästä osan kanssa on alotettu sinällään, että on oma äidinkieli vahvempi.

Moni vanhempi on tuonut varhaiskasvattajille toiveen suomen kielen opettamisesta päiväkodissa. Kasvattajat kommentoivat tätä siten, että he yrittävät opettaa lapsille kieltä sen mukaan kuin arjessa on mahdollista, mutta kokevat tärkeäksi myöntää rehellisesti vanhemmille, ettei kielenopetus ole heidän pääasiallinen tehtävä.

Mut sitten täytyy myös rehellisyyden mukaan sanoa, että mää en ole suomen kielen opettaja, ja mä voin tehdä sen verran ku mä voin tehdä, mut et se on kuitenkin aika pientä sitten. Et se tulee enemmän sit niissä arjen tilanteissa.

Päiväkodin arjessa kuitenkin kannustetaan lapsia, joiden kielitaito on vielä heikompi, näyttämään ja viittomaan, jotta kasvattajat pystyvät sanoittamaan arkea lapsille. Kuvat ovat myös aktiivisessa käytössä kaikissa ryhmissä. Kielitaidon tukemisen ja oppimisen vahvistamisen kasvattajat näkevät hyvin tärkeänä, sillä se on yksi vaikuttavimpia keinoja lapsen kotoutumisen tukemisessa.

Joo meillä toi on hirveen tyypillistä just, et otetaan kädestä kiinni ja sanotaan, että tule, ja mun mielestä se on semmonen mitä me aikuisetkin vahvistetaan koko aika, että näytä mulle.

Opetellessaan suomea, lapsille voi muodostua haasteeksi useamman eri kielen hallitseminen samanaikaisesti. Lapsen elämässä saattaa olla jopa kolme tai neljä eri kieltä, joita hän kuulee tai käyttää aktiivisesti arjessaan. Monen eri kielen jatkuva läsnäolo lapsen elämässä saattaa johtaa tilanteeseen, jossa lapsi ei omakseen enää mitään kieltä sujuvasti.

Kasvattajien haastatteluissa nousi esiin tilanteita, joissa lapset alkoivat väsyneinä sekoittamaan kieliä keskenään, vaikka vanhemmat yrittivätkin johdonmukaisesti opettaa omia äidinkieliään lapsilleen. Kaksi- tai monikielinen lapsi tarvitseekin paljon tukea ja johdonmukaisuutta vanhemmiltaan, mikäli toivotaan molempien kielten kehittyvän yhtä vahvoiksi. Lisäksi päiväkodin arjessa oli huomattu ryhmässä paljon käytössä olevien sanojen, kuten ”tossut” tai ”jumppa” sisällyttämistä oman äidinkielen sekaan, koska lapsilla ei ollut tiedossa niille vastinetta omalla äidinkielellään.

Vaikka siellä kotona puhutaankin sitä omaa kotikieltä, mut he ovat koko ajan tavallaan tässä kahdessa maailmassa vähintään, voi tulla muutakin kieltä totta kai, mut et heillä on vähintään se kaks kieltä siellä, nii ne ei oikeen meinaa oppia kumpaakaan hyvin.

Joskus kielimuuri alkaa varjostamaan lasten välistä leikkiä ja saattaa aiheuttaa hankaluuksia heidän välilleen. Tätä koettiin tapahtuvan sekä maahanmuuttajalasten välisissä kantasuomalaisten lasten leikeissä että kantasuomalaisten lasten keskinäisissä leikeissä. Joka tapauksessa suurta roolia leikki-tilanteissa näyttelee kielitaito. Etenkin lasten kasvaessa kielitaidon merkitys korostuu, kun mukaan tulee sääntöleikkejä, joissa vuorovaikutus on keskeistä. Turhautuminen siitä, ettei toinen ymmärrä, saattaa johtaa jopa tönimiseen tai muun fyysisen kontaktin ottamiseen. Haastatteluissa kuitenkin korostettiin, ettei lasten heikon kielitaidon johtaminen fyysisen kontaktin ottamiseen ole niin yleistä, että siitä voitaisiin tehdä nyrkkisääntöä.

...ehkä viisivuotiailla alkaa näkymään se kielimuuri sillä tavalla, että sit alkaa tulemaan joillakin lapsilla, jotka ei osaa suomen kieltä, niin ne yrittää saada sitä kontaktia väärällä tavalla, nii siitä voi alkaa tulemaan sellasta ongelmaa tai haastetta, että toiset lapset saattaa kokea kiusaamista, taikka se kiusaa, joka ei osaa kunnolla puhua, vaan etsii eri keinoin sitä vuorovaikutusta tai kontaktin ottoa.

Lapsen maailmassa leikki on yksi merkityksellisimpiä asioita. Leikin kautta lapsi oppii ja hahmottaa maailmaa. Leikki myös lisää lapsen hyvinvointia, iloa ja mieli-

hyvää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 38.) Leikillä on siis vääjäämättä myös suuri rooli lapsen kotoutumiselle. Tämä teema nousi myös varhaiskasvattajien vastauksissa esiin useaan otteeseen. Leikki koettiin tärkeäksi osaksi kotoutumista. Osa kasvattajista pohti sen jopa olevan ensimmäinen askel kotoutumisprosessia varhaiskasvatuksessa. Leikki nähtiin yksinkertaisena tekijänä, joka yhdistää ryhmän aikuisia ja lapsia.

Leikki on se, joka yhdistää, siinä ei välttämättä tarvita sanoja. Ruvetaan vaan tekemään jotakin yhdessä...

Ryhmän toisten lasten merkitys maahanmuuttajalapsen kotoutumiselle on merkittävä. Ryhmässä on hyvä kohdata uusia asioita, saada kavereita sekä opetella suomen kieltä. Monesti lasten välinen ystävystyminen on myös hyvin yksinkertaista ja tapahtuu leikin avulla helposti. Leikkiin on helppo lähteä yhdessä toisten kanssa, vaikka kaikki uudessa kulttuurissa ja kielessä ei olisikaan vielä täysin selvää. Varhaiskasvattajat näkivät ryhmissään olevat lapset hyvin suvaitsevaisina ja avoimina erilaisuutta kohtaan.

... hyvin suvaitsevaisia lapset on kyllä täällä... että ei yhtään kehtään sen takia jätetä pois leikeistä, että ois ulkomaalaistaustanen tai muuta.

Kasvattajat kertoivat, että lapset, joilla on hyvä suomenkielentaito, saavat ystäviä ryhmässä pääsääntöisesti helposti. Lapset eivät kasvattajien mukaan kiinnitä huomiota ystävystyessään esimerkiksi toistensa ihonväriin, ulkonäköön tai kulttuuriin. Maahanmuuttajalapset eivät ole herättäneet kysymyksiä kantasuomalaisten lasten keskuudessa. Lapset pitävät itsestäänselvyytenä sitä, että päiväkotiryhmässä on erilaisia ja erinäköisiä ihmisiä.

Päiväkotiryhmän arjessa voi nousta esiin pieniä asioita, joissa huomaa eroja maahanmuuttajalasten ja kantasuomalaisten lasten välillä. Esimerkiksi laulut, lorut, sadut ja perinteiset leikit ovat sellaisia asioita, jotka ovat toisille lapsille hyvin tuttuja ja toisille aivan uusia. Usein lapset taustoistaan huolimatta lähtevät kuitenkin mukaan tekemiseen, vaikka toiminta saattaisikin olla heille uutta. Monesta laulusta on myös olemassa versioita muilla kielillä, jotka saattavat olla maahanmuuttajalapsille tuttuja. Näitä muun kielisiä versioita lapset lähtevät laulamaan

suomenkielisen version rinnalla. Tällainen kokemus siitä, että ryhmässä on tuttuja asioita, auttaa lasta sopeutumaan päiväkotiin.

... meillä on just näitä tiettyjä leikkejä, tiettyjä lauluja, että jolleki lapselle joku laulu on tosi tosi tuttu, et se on kuullu sen jo ihan pienenpienestä lapsesta ja toiselle se on, että tehdään vaan, kun on selkeen yksinkertasia juttuja, että se on helppo ottaa haltuun.

Maahanmuuttajalapsen huomioiminen voi vaatia henkilöstöltä erityistä huomiointia ja rohkeutta kohdata uusia tilanteita. Lapsen yksilöllinen huomioiminen ja hänen etunsa asettaminen ensisijaiseksi arvoksi ovat kuitenkin edellytyksiä sille, että lapsi voi kotoutua suomalaiseen yhteiskuntaan ja löytää paikkansa Suomessa.

4.2 Koko perheen huomioiminen varhaiskasvatuksessa

Perhe on lapsen elämän tärkein yksikkö. Päiväkoti on usein lapselle ensimmäinen paikka, jossa hänen elinpiirinsä laajenee ja hän tutustuu suureen määrään uusia ihmisiä. Ensisijaisena lapsen elämässä kuitenkin säilyy hänen perheensä. Lasten vanhemmilla säilyy pääasiallinen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä varhaiskasvatuksen tukiessa heitä tässä tehtävässä.

Varhaiskasvattajat kertoivat huomanneensa monen perheen kohdalla, että päiväkoti on heidän ainoa linkkinsä suomalaiseen yhteiskuntaan. Ymmärrystä esimerkiksi suomalaisesta kulttuurista ja saatavilla olevista palveluista on hyvin heikosti, joten avun tarpeen kanssa tullaan usein päiväkotiin. Päiväkoti on kuitenkin vain pieni osa suomalaista kulttuuria ja palveluverkostoa. Kasvattajat pyrkivätkin ohjaamaan vanhempia oikeisiin paikkoihin ja oikeiden palveluiden äärelle.

... aika paljon on niitä, että on niin, että niillä vanhemmilla ja perheellä ei oo muita kontakteja suomalaisiin, kun varhaiskasvatus.

Kasvattajat ovat kohdanneet paljon myös sellaisia perheitä, joilla ei ole perhettä, ystäviä tai sukulaisia Suomessa. He kuvailivat tällaisten perheiden vanhempia väsyneiksi ja surullisiksi. Joillekin perheille ainoat tutut suomalaiset ovat päiväkodista, joten he tukeutuvat kasvattajiin ja muuhun henkilöstöön hyvin vahvasti. Vanhemmat pyytävät varhaiskasvatuksesta apua mm. kirjeiden kääntämiseen ja

kulttuurin ymmärtämiseen. Päiväkotiin tullaan myös sellaisten asioiden kanssa, jotka eivät varhaiskasvatukseen kuuluisi.

Kyllä ne yrittää välillä, että me tilataan niille junalippuja ja kaikkee muuta vastaavaa, mutta kyllä ollaan ohjattu sitte muualle saamaan apua, että ei kaikkeen täällä ryhdytä.

Joo kyllä ne aika paljon tukeutuu meihin monessa asiassa. Ja kyllä me tietysti autetaan ja neuvotaan, että missä on VR:n sivut ja muuta... yritetään olla tekemättä heidän puolestansa asioita, että ohjataan vaan sinne, missä he itte voi hoitaa ne omat asiansa.

Varhaiskasvattajat olivat yhtä mieltä siitä, että vanhempien kanssa tulee tehdä yhteistyötä lapsen kasvatuksen suhteen, mutta heidän oman kotoutumisensa tukeminen ei kuitenkaan ole varhaiskasvattajien vastuulla. Lasten ollessa päiväkodissa tarjoutuu vanhemmille mahdollisuus tehdä muita asioita, kuten opiskella tai tutustua Suomeen ja suomalaisuuteen. Vanhemmat ovat kuitenkin itse vastuussa siitä, käyttävätkö he aikansa ja voimavaransa kotoutumiseen. Monilla on kotona pieniä lapsia, joita he eivät vielä halua tuoda päiväkotiin. Lasten ja kodin hoitaminen vie voimia ja aikaa, eikä kotoutumista tällöin pystytä pitämään prioriteettina.

...se [päiväkoti] ei oo vanhempien palveluyksikkö sinällään, et sit täytyy joku muu kanava niiden vanhempien kotouttamiseen [löytyä].

...ei meidän tarvi ees puuttua tai tietää niiden vanhempien tekemisiä tai mitä he niinkun tekevät, että se on meidän osuus tää varhaiskasvatusosuus, meidän tulee lapsen etua ajatella.

Useassa perheessä vanhemmat osaavat suomea joko heikosti tai ei lainkaan. Tämän kasvattajat kokivat hyvin haastavana ja aikaa vievänä. Esiin nostettiin myös havainto siitä, miten moni vanhempi ei vuosienkaan Suomessa asumisen jälkeen puhu suomea. Kielitaidon puute johtaa tilanteeseen, jossa ei tutustuta suomalaisiin ja jäädään yksin. Vanhimmista lapsista tulee näissä tilanteissa helposti tulkkeja, mikä taas kuormittaa lasta. Lapset saattavat myös kommentoida vanhempiensa suomenkielentaitoa, mikä luo vanhemmille epävarmuutta.

... laitetaan ne isommat sisarukset tulkkaamaan, hoitamaan asioita, eli he joutuu aika vastuullisiinkin tehtäviin eli auttamaan niitä vanhempia...

Joillakin perheillä on tukena samasta kieli- ja kulttuuritaustasta tulevia ystäviä, jotka auttavat asioiden hoitamisessa. Tarvittaessa päiväkotia saa käyttöön kunkin perheen omaa äidinkieltä puhuvan tulkin, mutta arjen kohtaamisissa, kuten lasten haun yhteydessä, tulkin käyttö ei ole mahdollista. Myös esimerkiksi erilaiset kaavakkeet voivat olla haastavia, jos niistä ei ole olemassa käännettyjä versioita. Usein kaavakkeet on käännetty vähintään englanniksi, mutta moni vanhempi ei hallitse englannin kieltä, eikä niistä silloin ole hyötyä. Moni työntekijäkään ei puhu englantia, jolloin suomi on ainoa vaihtoehto vuorovaikutukselle. Kielitaidon ja siten laadukkaan vuorovaikutuksen puute horjuttaa kasvattajien mukaan perheiden välistä tasavertaisuutta.

Et noihin kasvatust keskusteluihin, mitä me pidetään, nii se on nyt hoidettu, varmaan kaikki on sinne sen tulkin saanu, ja se on hoidettu hyvin. Mut mä puhunkin tästä päivittäisestä kohtaamisesta, et se on semmonen, et mun mielestä siihen pitäis niinku sillä tavalla panostaa ja parantaa sitä, että ne ois tasavertasia ne perheet.

Kasvattajilla on aktiivisessa käytössä Túlka-niminen sovellus, joka helpottaa vuorovaikutusta vanhempien kanssa. Sovelluksen saa ladattua omaan puhelimeen ja se toimii tulkkina kasvattajan ja vanhemman välillä. Sovellus on mahdollistanut sen, että vanhempien kanssa voidaan vaihtaa lapseen liittyviä kuulumisia niin, että voidaan olla varmoja, että vanhempi ymmärtää. Tämä on lisännyt kasvattajien näkemyksen mukaan mm. perheiden välistä tasavertaisuutta.

... jos mä puhun suomea ja vähän käsilläni hoidon, nii ei se nyt vaan oo sama, ku että mä otan ton Tulkan ja käytän sitä ja joku tulkkaa sen asian.

Sovelluksessakin on kuitenkin haasteensa. Se vaatii hiljaista ja rauhallista tilaa toimiakseen, joten yhden työntekijän on lähdettävä vanhemman kanssa sivuun, jotta tulkkaukset onnistuu. Tämä yhden työntekijän poissaolo taas vaikuttaa muihin lapsiin ja työntekijöihin. Haastattelussa nousi esiin se, miten helppoa on kuitata

maahanmuuttajalapsen kuulumiset hänen vanhemmilleen esimerkiksi näyttämällä peukkua, sillä sujuva vuorovaikutus vaatii molemmilta osapuolilta paljon, eikä sitä välttämättä saavuteta laisinkaan.

Ja sit niinku miettii, et mitä ne perheet sit niinku loppujen lopuks saa [vuorovaikutuksesta]...

Usein perheiden välistä tasavertaisuutta heikentää myös se, että maahanmuuttajavanhemmat eivät tiedä mahdollisuuksistaan varhaiskasvatuksessa. Yleistäen kantasuomalaiset vanhemmat tietävät, että heillä on oikeus esittää toiveita ja vaatimuksiakin oman lapsensa suhteen. Maahanmuuttajat eivät tuo omia toiveitaan samalla tavalla esiin kuin muut perheet.

... ei ne ehkä osaa pyytääkään, että voisitteks te tehdä jotain muuta, kun mitä te nytten teette tai voisitteks te tehdä enemmän jotain, mitä te nyt jo teette.

Varhaiskasvattajat pyrkivät ymmärtämään lapsen ja perheen omaa kulttuuria, jotta yhteistyö ja lapsen kehityksen tukeminen olisi sujuvampaa. Perheiden kulttuureita yritetään aika ajoin sisällyttää myös päiväkodin arkeen mm. eri kielisen musiikin ja satujen avulla. Lasten vanhemmat ovat myös tulleet kertomaan omista juhlistaan sekä tavoistaan ja päiväkotitoiminta on järjestänyt näyttelyä, jossa lapset ovat saaneet esitellä omaan kulttuuriinsa liittyviä esineitä.

Me yritetään selvittää lasten taustoja... heidän omaa kulttuuriaan.

Kulttuurierot tuovat luonnollisesti mukanaan myös haasteita päiväkodin toimintaan. Aikataulukon, lomakkeiden täyttämisen ja palauttamisen sekä erilaisten tietokoneohjelmien käyttämisen on huomattu olevan joidenkin perheiden kohdalla haastavaa. Eri maissa on totuttu hoitamaan asiat eri tavoin ja tämä näkyy myös varhaiskasvatuksessa. Jokaisessa kulttuurissa asiat hoidetaan eri tavalla. Kasvattajien mukaan on tärkeää yrittää ymmärtää syyt toiminnan taustalla, eikä yleistää yksilön huonoa käytöstä koko kulttuurin vääristöneeksi käytösmalliksi.

...ei siitäkään voi mitään sääntöä tehdä, että jos yks perhe toimii vähän meidän näkökulmasta hassusti tai omituisesti, nii en mä voi sanoa, että kaikki noi maahanmuuttajat on tommosia...

Kasvattajat kokivat, että yhteistyö maahanmuuttajaperheiden vanhempien kanssa on yleensä hyvin yksinkertaista ja sujuvaa. Vanhempien nähtiin olevan hyvin kiitollisia päiväkodilta saamastaan avusta ja tuesta sekä käyttäytyvän erittäin ystävällisesti ja kohteliaasti. Kasvattajat myös totesivat vanhempien olevan usein hyvin vähään tyytyväisiä. He myös harmittelivat sitä, ettei heillä ole mahdollisuutta ajan puitteissa antaa vanhemmille paljoakaan apua.

Lapsen kotoutumisen tukemisessa on tärkeää huomioida perhe kokonaisuutena. Vanhempien kotoutuminen ei ole varhaiskasvatuksen vastuulla, mutta lapsen kotoutumisen tukeminen on. Yhteistyö vanhempien kanssa ja heidän erityistarpeidensa huomioiminen edistää loppupeleissä myös lapsen kotoutumista, sillä vanhempien hyvinvointi ja kotoutumisen edistyminen heijastuu lapsen kasvuun ja kehitykseen positiivisesti.

4.3 Päiväkoti lapsen kotoutumisen paikkana

Päiväkoti on merkittävässä roolissa lapsen arjessa. Lapsi viettää ison osan päivästänsä päiväkotiryhmän aikuisten ja toisten lasten kanssa. On siis selvää, että päiväkodin merkitys lapsen kotoutumiselle voi olla hyvinkin suuri. Kasvattajat nostivat esiin haastatteluissa erilaisia päiväkotiin liittyviä aiheita kuten sen, miten maahanmuuttajaperhe otetaan päiväkodissa vastaan, millaisia toimintatapoja heillä on mm. ruokailuun ja päivärytmiin liittyen sekä kotoutumisen tukemiseen käytettävissä olevat resurssit varhaiskasvatuksessa.

Kasvattajat kokivat päiväkodin olevan se paikka ja ympäristö, jossa lapsella on paras mahdollisuus kotoutua Suomeen. Haastatteluissa kasvattajat kertoivat, että heidän ryhmissään suurin osa maahanmuuttajalapsista on asunut Suomessa jo pidemmän aikaa. Aika ajoin ryhmään tulee myös lapsia, jotka ovat vasta muuttaneet Suomeen ja joiden kotoutumisprosessi on alkutekijöissä. Perehdytysvaihe päiväkotiryhmään ja -arkeen on aina erittäin tärkeää maahanmuuttajaperheiden kohdalla, sillä monella ei ole aikaisempaa tietämystä siitä, miten suomalaisessa päiväkodissa toimitaan. Perheen perehdyttäminen päiväkotiin edistää myös luottamussuhdetta vanhempiin ja lapsiin, mikä puolestaan tukee lapsen kotoutumista.

...kerrotaan että hei meillä on tämmönen ryhmä täällä, meillä on tämmönen päiväjärjestys ja meillä kerrotaan meidän viikon ohjelmasta eli käydään nää perusasiat läpi.

Kasvattajat kokivat erittäin tärkeäksi, että perehdytykseen osallistuu tulkki, jotta vuorovaikutus olisi sujuvaa ja keskustelu tulisi varmasti ymmärretyksi molemmin puolin. Mikäli tulkkia ei saada paikalle, on käytössä Túlka-sovellus. Perheen tapoihin ja kulttuuriin on tärkeää tutustua, jotta yhteistyö olisi sujuvaa. Lisäksi tulisi huomioida vanhempien toiveet lapseen liittyen sekä varmistaa, että lapsen sopeutuminen ryhmään olisi mahdollisimman mutkatonta. Pandemian on koettu tuovan omia uudenlaisia haasteita maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävälle yhteistyölle. Myös perehdyttämisen täytyy tapahtua pelkästään keskustelemalla.

...tää korona-aika rajoittaa, et vanhemmat saattaa tulla eteiseen pelkästään. Eivät he nää sitä meidän arkea siellä toisella puolella kuin valokuvien välityksellä sitten.

Perehdyttämisen jälkeen kasvattajien tulee huomioida maahanmuuttajalapsen kohdalla erilaisia ryhmän arkeen liittyviä asioita. Näistä asioista haastatteluissa nousi esiin erityisesti ruokailu. Monessa kulttuurissa on erilaisia ruokailuun liittyviä tapoja tai uskomuksia, joita on tärkeää kunnioittaa myös päiväkodissa. Kasvattajat kuitenkin totesivat nykyisin monella suomalaisellakin lapsella olevan erityisruokavalioita, joilla ei ole kulttuurillisia perusteita.

...joku ei saa tavallista maitoa, vaan vetää kauramaitoa tai ei saa kananmunaa, et on allerginen tälle. On niin monisyinen sykermä tää ruokailukin.

Kasvattajat ovat huomanneet lasten välillä eroja esimerkiksi ruokailuvälineiden käytössä ja ruokailutottumuksissa. Monella maahanmuuttajalapsella on hyvin yksipuolinen ruokavalio. Lisäksi päiväkodeissa tarjotaan paljon kulttuurisidonnaisia ruokia, kuten karjalanpiirakkaa ja mustaa makkaraa. Kasvattajat ovat kuitenkin kokeneet lasten pääsääntöisesti tottuvan uusiin ruokiin hyvin nopeasti. Päiväkodilla on kuitenkin tärkeä tehtävä näiden asioiden opettamisessa.

...lapsi ei esimerkiks oo koskaan käyttäny haarukkaa ja veistä tai lusikkaa, että on syöny sormin, että on aivan ihmeissään ku saa meiltä noi ruokailuvälineet käteen, että miten tässä toimitaan.

Osa kasvattajista kertoi, miten he pyrkivät huomioimaan päiväkodissa myös muiden kuin kantasuomalaisten lasten kulttuurillisen taustan ja puhumaan näistä taustoista ja tavoista ryhmän arjessa. Usein lapset kuitenkin osoittavat päiväkodissa ennemminkin kiinnostusta Suomessa vietettäviä juhlia kohtaan. Esimerkiksi joulu ja pääsiäinen ovat vahvasti osana varhaiskasvatuksen kalenterivuotta erilaisten askarteluiden, leikkien ja laulujen kautta, joten ne tulevat väistämättäkin tutuiksi myös maahanmuuttajalapsille, vaikka heillä ei kotona kyseisiä juhlia vietettäisikään. Huolimatta kasvattajien pyrkimyksistä huomioida kaikenlaiset kulttuurit, eivät lapset ole aina halukkaita kertomaan omista tavoistaan.

Mä muistan, mä oikeen yritin, että ”onko kellään jotain muuta tapaa? Tiesittekö, että kaikki eivät vietä joulua?”. Ja sitte melkeen jokainen, että kyllä joku lahja tuli. Ja sit ku tietää, et eihän joulu oo tälle kulttuurille semmonen kotimaassa, mitä ne viettäis.

Kotoutumisen tukeminen päiväkodissa voidaan huomioida perehdytyksessä ja päiväkodin arjessa, mutta se voi olla haastavaa ilman riittäviä resursseja. Lapsen kotoutumisen tukeminen varhaiskasvatuksessa vaatii resursseja eri tavalla, kun kantasuomalaisten lasten ja perheiden kanssa työskentely. Resurssit olivatkin aihe, jonka jokainen kasvattaja nosti haastatteluissa esille. Kotoutumisen tukemista haluttiin tavoitella systemaattisesti, mutta se koettiin ajoittain haastavaksi ryhmän arkea pyörittäessä. Päiväkodin aika- ja henkilöstöresurssit eivät aina anna mahdollisuutta investoida lapsen kotoutumisen tukemiseen toivotulla tavalla.

Kotoutumisen tukeminen vaatii aikaa ja jopa ylimääräisen työntekijän. Kasvattajat kertoivat heillä olevan käytössään ohjaus- ja opetushenkilöstöä ryhmän ulkopuolelta. Lapsen asioihin liittyen on esimerkiksi mahdollista varata aika varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa, joka neuvoo ja tukee perhettä sellaisissa asioissa, joihin varhaiskasvattajien resursseja ei ole varattu. Haasteena on kuitenkin ohjaajan käytettävyyys, sillä yksi henkilö vastaa useamman päiväkodin perheiden ohjauksesta.

Nii, että hänellä on useampi päiväkotiki ja esiopetus... että ei hänenkään aika riitä, että niitä pitäis olla paljon tai joka päiväkodissa ihan oma.

Kasvattajat kertoivat, että heidän on mahdollista myös pyytää lapsen oman äidinkielenopettajaa päiväkotiin. Nämä kotikielenopettajat järjestävät lapsille opetusta heidän omalla äidinkielellään. Näin on mahdollista tukea lapsen kielen kehitystä, mikä on erityisen tärkeää kaksi- ja monikielisten lasten kohdalla. Kyseiset opettajat palkataan opettamaan lasta esimerkiksi kymmenen kerran jaksoille noin tunnin viikossa. Kotikielenopettajat ovat päiväkodin ulkopuolinen resurssi, jolla voidaan edistää lasten kotoutumista.

Tärkeäksi resurssiksi varhaiskasvattajat nostivat kieli- ja kulttuuriavustajat eli kieku -avustajat. Avustajat ovat tärkeä apu lapsen sopeutumisen ja kotoutumisen kannalta. Nämä avustajat tuntevat lapsen ja perheen kielellisen ja kulttuurillisen taustan sekä suomalaisen kulttuurin. He pystyvät vastaamaan kysymyksiin ja tukemaan lapsen rinnalla sekä puhumaan lapsen omaa kieltä. Kieku -avustajat vuorottelevat eri päiväkotien ja päiväkotiryhmien välillä tarpeen mukaan, joten lasten saama tuki ei ole jokapäiväistä, mutta silti hyvin merkityksellistä.

Meillä on Kieku-avustajia, jotka auttaa perheitä pääseen sisälle tähän hommaan, he osaa sitä lapsen kieltä ehkä ja osaa auttaa vanhempia ja lasta alkuun.

Päiväkodin arjen pyörittäminen vaatii kasvattajilta kekseliäisyyttä ja ajankäytönhallintaa, jotta jokaista lasta ja perhettä pystyttäisiin tukemaan. Haastatteluissa kasvattajat kertoivat, miten heidän tulee priorisoida ja pohtia, mihin aikaansa sijoittavat. Päiväkodin työvuorojärjestelyitä on myös täytynyt muuttaa niin, että ilta-päivällä lasten kotiinlähdön aikaan on riittävästi työntekijöitä paikalla. Ilman tällaisia muutoksia esimerkiksi Túlkan käyttö ei olisi mahdollista. Kasvattajat kuitenkin kokivat tällaisiin asioihin panostamisen velvollisuudekseen ja toivoivat pystyvänsä tukemaan perheen kotoutumista omalta osaltaan, vaikka käytössä olevat resurssit tuovatkin tähän oman haasteensa.

4.4 Varhaiskasvattajat kotoutumisen tukijoina

Kotoutumisen tukeminen on merkityksellinen tehtävä, jonka kanssa jokainen maahanmuuttajalasten kanssa työskentelevä joutuu kosketuksiin. Varhaiskasvattajien rooli kotoutumisen tukemisessa on suuri. Haastatteluissa keskusteltiin kasvattajien kanssa mm. siitä, millaista tukea ja perehdytystä he saavat työ-

hönsä, millaisia onnistumisia heillä on ollut ja mitä he haluaisivat kehittää kotoutumisen tukemisessa päiväkodissa. Kasvattajat kertoivat myös moniammatillisesta yhteistyöstä sekä omasta osaamisestaan.

Päiväkodissa, jossa haastattelussa mukana olleet varhaiskasvattajat työskentelevät, on lapsia useasta eri maasta ja kulttuurista. Kasvattajien arvion mukaan lapsia on jopa yli 20 eri kulttuuritaustasta. Kertomansa mukaan kasvattajat eivät kuitenkaan ole saaneet perehdytystä tai koulutusta maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn tai kotoutumisen tukemiseen. Koulutus koettiin kuitenkin tärkeänä ja hyödyllisenä. Sen nähtiin sitouttavan työntekijöitä kotoutumisen tukemiseen ja tekevän kotoutumisen tukemisesta näkyvämmän osan päiväkodin arkea. Koulutusta toivottiin esimerkiksi maahanmuuttajavanhempien kanssa työskentelyyn, jotta kaikki perheet voitaisiin kohdata tasavertaisesti huolimatta kielitaidosta tai kulttuurista. Tähän mennessä koulutusta ei kuitenkaan ole ollut saatavilla.

Tää on vähän tämmönen hyppää veteen opettele uimaan.

Aikaisemmin varhaiskasvattajat ovat voineet pyytää tukea kotoutumisen tukemiseen aiheeseen perehtyneeltä työntekijältä, joka on myös pitänyt alueen monikulttuurisuutta ja erityisyyttä esillä. Tällainen erityisyyden huomioiminen mahdollisesti esimerkiksi kieku -avustajien saamisen päiväkotiin. Tukea ei kuitenkaan ole enää saatavilla, mikä on johtanut tilanteeseen, jossa pitkään alueella työskennelleet työntekijät ovat saaneet koulutusta ja tukea, mutta uusille työntekijöille tällaista ei ole tarjolla. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn onkin pitkälti vanhojen työntekijöiden vastuulla. Tuki kuitenkin koetaan erittäin tärkeänä ja toiveena olisi, että uudetkin työntekijät voisivat saada jonkinlaisen perehdytyksen aiheeseen.

Joo tällä hetkellä ei oo kyllä varsinaisesti semmosta ihmistä, joka kauheesti kouluttais meitä.

Monikulttuurisuus päiväkotiryhmissä on lisääntynyt niin vaivihkaa, että eri taustojen huomioiminen opetuksessa on jäänyt varhaiskasvattajien omalle vastuulle. Kasvattajat nostivat esiin, että jonkinlainen yhteinen suunnitelma siitä, millaisia asioita maahanmuuttajalapsille tulisi opettaa ja miten opetus tulisi toteuttaa, olisi hyödyllinen. Opetuksen suunnitteleminen koettiin haastavana, sillä osa lapsista

aloittaa esimerkiksi kielen opetteluun aivan alusta samalla, kun toiset ovat jo paljon pidemmällä. Tuki ja apu opetuksen suunnitteluun olisi kaivattua.

Mää oon sitä mieltä, että helpommalla pääsis jossain muualla, mutta jotenkin on tänne vaan jääty. Onhan tässä oma viehätyksensä tietysti tässäkin.

Haastatteluissa osa varhaiskasvattajista kertoi, ettei moniammatillinen yhteistyö ole juurikaan osana heidän työskentelyään. Osa kasvattajista taas nimesi useamman ammattilaisen, joihin he ovat yhteydessä. Näitä ovat mm. varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja ohjaajan sekä kieku -avustajat. Lisäksi yhteyttä pidetään neuvolan ja terveydenhoitajan kanssa. Joillain lapsilla saattaa olla myös terapiapalveluita kuten puhe- tai toimintaterapiaa, mutta yleisesti ottaen tällöin perheen kotoutuminen on hyvin pitkällä ja Suomessa on asuttu jo useiden vuosien ajan. Yhteistyötä esimerkiksi vastaanottokeskuksen tai maahanmuuttajapalveluiden kanssa ei kuitenkaan tehdä.

Kasvattajilla oli erilaisia ajatuksia siitä, mitä heidän omalla työpaikallaan voitaisiin kehittää liittyen joko yleisiin käytäntöihin tai kasvattajan omaan työskentelyyn. Nämä kehitysideat koskevat nimenomaan sitä, miten maahanmuuttajalapsen kotoutumista voitaisiin tukea paremmin varhaiskasvatuksessa. Ensimmäiseksi kehityskohteeksi nostettiin resurssit, joita muokkaamalla kotoutumiseen voitaisiin keskittyä tehokkaammin ja suunnitelmallisemmin. Esimerkiksi maahanmuuttajaperheiden vanhempien kanssa kommunikointi vaatii paljon aikaa ja työtä, eikä ole itsestään selvää, että informaatio kulkee kumpaankin suuntaan sellaisena kuin se on tarkoitettu.

...paljon vaaditaan kaikenlaista, että mihinkä sä sitte kohdennat sen olemassa olevan ajan ja resurssin nii siinä varmaan tälle kotoutumisellekin suurin haaste on.

Haasteena nähtiin myös suuret ryhmäkoot. Eräs kasvattaja kertoi hänen ryhmässään olevan yli 20 lasta, eikä heitä kaikkia jaksata ehdi opettamaan tavalla, jolla todellisuudessa haluaisi. Keskustelussa pohdittiin sitä, miten aikaisemmin tukea tarvitseva lapsi vastasi kolmea lasta päiväkotiryhmässä ja vei näin ollen kolmen lapsen päiväkotipaikan. Erityisopettaja käy ryhmässä kerran kuussa, mutta tätä

ei koettu riittäväksi tueksi. Monella maahanmuuttajalapsella on kielellisten haasteiden lisäksi myös muuta tuen tarvetta. Kasvattajien resurssit eivät useinkaan riitä huomioimaan kaikkia tuen tarpeita, siten kuin olisi tarvetta.

...paljon enemmän pitäis huomioida sitä resurssia meille tämmösille alueille, jossa on paljon ulkomaalaisia.

Haastatteluissa nousi esiin varhaiskasvattajien toive siitä, että lapsen omaa kulttuuria voitaisiin tuoda vahvemmin esiin päiväkodin arjessa. Tämän eteen on yritetty tehdä töitä esimerkiksi kysymällä lapsilta heidän kulttuuristaan ja kielestään sekä tuomalla esiin eri maan tapoja ja juhlia. Lapsen kulttuurin huomioimisen koettiin edistävän myös lasten osallisuutta ja antavan mahdollisuuden lapsille vaikuttaa päiväkodin tapahtumiin. Lapsen kulttuurin huomioimisen päiväkodissa nähtiin mahdollistavan tasavertaisemman asetelman asiakasperheiden välillä.

Nii se on semmonen pitkän matkan tavote ainaki mun päässä ollu, että oishan se hienoo. Ja ku meille koko ajan puhutaan siitä, miten me osallistetaan lapsia, että ne vois vaikuttaa, että ne vois tuoda sitä ääntään ja niitä toiveitaan näkyviin.

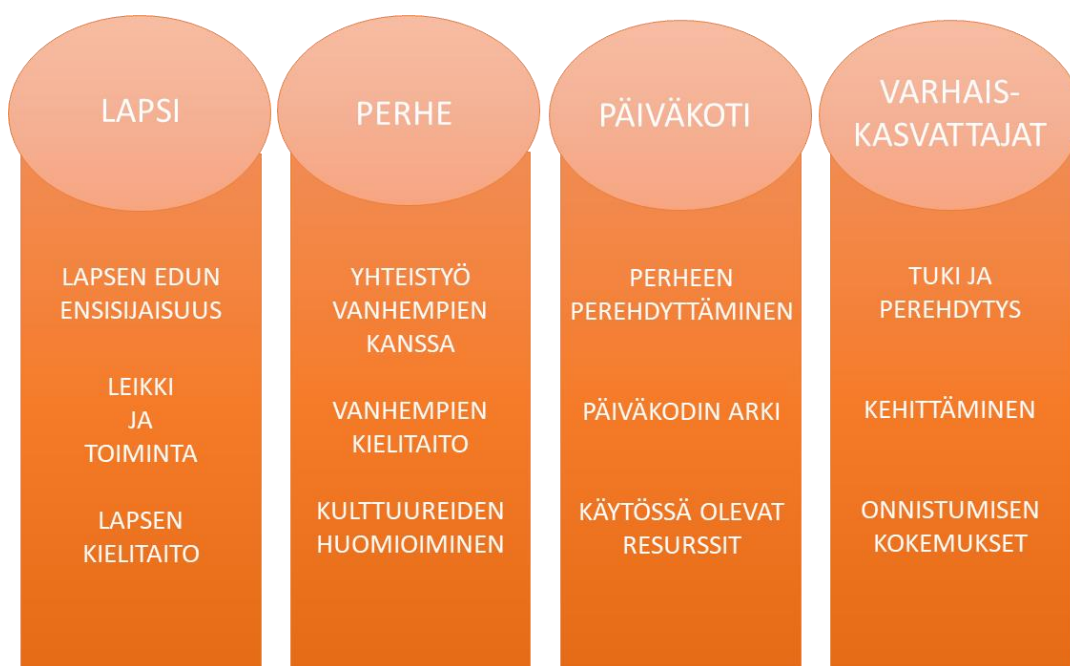
Varhaiskasvattajat jakoivat haastattelun lopuksi myös omia kokemuksiaan siitä, miten he ovat saaneet seurata kotoutumisen tukemisen tuloksia maahanmuuttajalasten elämässä. Onnistumisen kokemuksia on paljon erilaisia ja niitä tulee vastaan päivittäin. Onnistumisen kokemukset koettiin merkitykselliseksi niin lapsen, perheen kuin kasvattajan itsensäkin kannalta.

Eryteisesti kasvattajat nostivat esiin onnistumisen kokemukset liittyen lapsen kielelliseen kehitykseen. Niitä hetkiä, kun lapsi, joka ei aikaisemmin ole osannut suomea, alkaa tuottamaan spontaania lausepuhetta, kuvailtiin riemukkaiksi. Lisäksi keskustelussa nostettiin esiin tilanteita, joissa vanhemmat osaavat tuoda oikeat vaatteet lasten mukana päiväkotiin tai lapsi alkaa viihtymään ryhmässä. Vanhempien tyytyväisyys lapsen hoitoon sekä lasten ilo ja hellyydenosoitukset kuten haulukset nähtiin merkkeinä onnistuneesta kotoutumisen tukemisesta.

Joka hetki tulee tavallaan ja joka päivä niitä semmosia onnistumisen kokemuksia...

4.5 Yhteenveto

Varhaiskasvattajien haastatteluista nousi esiin tärkeitä teemoja koskien lapsen kotoutumisen tukemista. Kasvattajien kokemukset tuovat tärkeän näkökulman aiheeseen ja esittelevät käytännön työskentelyä kotoutumisen tukemisen parissa. Keskusteluissa käsiteltiin laajasti lapsen, perheeseen, päiväkotiin ja varhaiskasvattajiin liittyviä aihekokonaisuuksia kuvion 2 osoittamalla tavalla.

KUVIO 2. Haastatteluiden aihekokonaisuudet sisältöineen.

Lapsen nähtiin olevan oman kotoutumisensa keskipisteenä ja haastatteluissakin nousi esiin tärkeitä, juuri lapseen liittyviä teemoja. Kasvattajat kokivat lapsen edun huomioimisen kaikessa olevan heidän tärkein tehtävänsä. Erilaiset leikin ja toiminnan keinot, joita lapsi voi harjoittaa joko yksin tai yhdessä toisten lasten kanssa nähtiin merkityksellisinä kotiutumisen kannalta. Leikin koettiin edistävän lapsen kotoutumista mm. ystävyysuhteiden ja kulttuurin omaksumisen kannalta. Myös suomen kielen oppimisen uskottiin olevan yksi merkityksellisimpiä asioita kotoutumisprosessissa. Kielitaito tukee lapsen mahdollisuuksia mm. ystäväystyä ja tulla kuulluksi.

Perheeseen kuuluu lapsen elämän tärkeimmät ihmiset. Perheen hyvinvoinnin merkitys lapsen hyvinvoinnille on vahva, joten lapsen kotoutumista tukiessa on tärkeää huomioida myös muu perhe. Päiväkodin tulee pyrkiä mahdollisimman

laadukkaaseen yhteistyöhön myös maahanmuuttajavanhempien kanssa huolimatta siitä, millainen kielitaito tai kulttuuri heillä on. Kommunikoinnin haasteissa voidaan käyttää avuksi tulkkia tai tulkkausovelluksia. Kasvattajien on tärkeää ottaa huomioon myös kulttuurierot vuorovaikutuksessa ja yhteistyötä tehdessä sekä pyrkiä pitämään lapsen ja perheen etu mielessä myös haastavissa tilanteissa.

Lapsi viettää merkittävän osan päivistään päiväkotiryhmänsä kanssa. Päiväkodilla on siis väistämättä suuri vaikutus lapsen kotoutumisessa. Lapsen kotoutumisen tukeminen päiväkodissa alkaa heti perehdyttämisestä, jolloin on mahdollista huomioida perheen erityistarpeet ja käydä perusteellisesti läpi varhaiskasvatusta ja kulttuuria Suomessa. Päiväkodin arjessa kasvattajien on tärkeää huomioida lasten kulttuurilliset erot esimerkiksi ruokailussa. Kotoutumisen tukeminen päiväkodissa voi kuitenkin olla haastavaa ilman riittäviä resursseja, joita kasvattajat kokivat heiltä uupuvan.

Mahdollisimman tehokkaan kotoutumisen tukemisen varmistamiseksi on tärkeää, että varhaiskasvattajille tarjotaan tukea ja koulutusta. Tuen ja koulutuksen rinnalle kuitenkin tarvitaan myös riittävät resurssit, jotta tieto ja osaaminen on mahdollista laittaa käytäntöön. Kasvattajilla on tavoitteena myös kehittää toimintaa niin, että perheiden kulttuurit voisivat olla näkyvänä osana päiväkodin arkea. Onnistumisen kokemukset voivat toimia myös motivaattoreina lasten kotoutumisen tukemisen jatkamiseen ja työn kehittämiseen. Haastateltavat nostivat esille tärkeitä aiheita, joiden kautta on mahdollista pohtia kotoutumisen tukemisen onnistumista varhaiskasvatuksessa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien kokemuksia maahanmuuttajalapsen kotoutumisen tukemisesta heidän omassa työssään. Perheytymisen kohteena oli myös kasvattajilla käytössä olevat menetelmät ja konkreettiset työvälineet, joita he itse käyttävät. Tämä luku käsittelee haastatteluiden tuloksia suhteessa asetettuihin tutkimuskysymyksiin sekä tässä opinnäytetyössä käsiteltyyn teoretietoon.

Varhaiskasvattajat kertoivat kokevansa oman roolinsa lapsen kotoutumisen tukemisessa hyvin merkittävänä. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen kasvatusta, kehitystä ja oppimista, mikä nähtiin isona osana myös lapsen kotoutumista. Arttijeff (2015, 24) kertoo, että varhaiskasvattajat ovat tärkeitä lapselle, sillä heillä on ymmärrystä lasten kehityksestä sekä taito kunnioittaa siihen liittyvää suhteellista hitautta. Lisäksi on tärkeää, että lapsella on esikuvia, joita jäljitellä. Aikuisten merkitys varhaiskasvatusikäisille lapsille on suuri, sillä lapset kehittyvät ottamalla mallia ja seuraamalla aikuisia. (Arttijeff 2015, 24.)

Tulosten mukaan kasvattajat pohtivat paljon myös maahanmuuttajien suomen kielen oppimista, mikä osoitti heidän ymmärtävän kielen merkityksen kotoutumiselle. Tukeakseen maahanmuuttajalasten kielen oppimista, kasvattajilla on käytössään erilaisia työkaluja ja -menetelmiä, kuten sovelluksia ja kuvakortteja. Kielen oppimisen kannalta on tärkeää, että sitä pääsee harjoittelemaan suomea äidinkielenään puhuvien kanssa, kuten esimerkiksi juuri päiväkodissa tapahtuu. Sen voidaankin nähdä olevan kotoutumista merkittävästi nopeuttava ja edistävä tekijä. (Jaakkola 2017, 57.)

Lapsen kielitaidon kehittymisen rinnalle tärkeiksi kotoutumisen tukemisen menetelmiksi kasvattajat nostivat leikkiin kannustamisen ja lapsen kulttuurin huomioimisen. Kasvattajilla on siis selkeästi osaamista ja tietämystä siitä, miten lapsen kotoutumista voidaan tukea. Kulttuurisensitiivinen työote on osana kasvattajien työskentelyä, olipa se tiedostettua tai ei. Kulttuurisensitiivisyydellä tarkoitetaan työntekijän halua ymmärtää lapsen ja hänen perheensä kulttuuria (THL 2019). Leikki taas mahdollistaa lapselle uusien ystävien saamisen, mikä taas omalta osaltaan edistää kotoutumista merkittävästi (Ota koppi! -ohjelma n.d.).

Rintala (2013, 46) totesi tutkimuksessaan, että työskenneltäessä maahanmuuttajaperheiden kanssa, tulee työntekijöiden jakaa runsaasti tietoa Suomesta, päivähoitosta ja arkisista asioista kuten syömisestä tai pukemisesta, sillä päiväkotisaattaa olla ainoa kontakti suomalaisiin. Työntekijöiden rooli on paljon aktiivisempi kuin suomalaisten vanhempien kanssa työskenneltäessä, sillä maahanmuuttajavanhemmat tarvitsevat perusteellisempaa tukea tehdäkseen yhteistyötä lapsen kasvatuksessa. Kasvattajat olivat myös huomanneet tämän, vaikka tuloksista ei käynytkään ilmi, ovatko he täysin ymmärtäneet oman roolinsa tärkeyden suomalaiseen yhteiskuntaan perehdyttäjinä.

Kahden kulttuurin kohtaamisessa ilmenee väistämättäkin kulttuurieroja. Erot voivat liittyä arvoihin, uskomuksiin, maailmankatsomukseen tai viestintään. Toisaalta ne voivat näkyä myös hierarkioissa, rooleissa ja muissa erilaisissa sosiaalisissa kategorioissa. (Reisinger & Turner 2003, 18–20.) Kasvattajat pohtivat kulttuurien kohtaamisia eri näkökulmista ja aiheesta nousi esiin sekä positiivisia oivalluksia että haasteita. Aihe koettiin haastavaksi. Erilaisten kulttuurien tapoja voikin olla haastavaa ymmärtää etenkin, jos ne poikkeavat paljon suomalaisesta kulttuurista. Kasvattajien osaamisen tämän aiheen ympärillä voisi todeta olevan vaihtelevaa työntekijästä riippuen.

Tulokset osoittavat, millainen tilanne on kasvattajien koulutuksen ja perehdytyksen suhteen. Kasvattajat kertoivat, että maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn tai kotoutumisen tukemiseen ei ole tarjottu koulutusta. Rintalan (2013, 55) tekemässä tutkimuksessa kasvattajat kuvasivat koulutuksen ja tuen tärkeyttä etenkin niiden työntekijöiden kohdalla, jotka ovat vasta aloittamassa maahanmuuttajien kanssa työskentelyä. Tutkimuksessa mainittiin myös se, miten koulutuksia voisi olla niistä kulttuureista, joiden edustajia on päiväkodissa asiakkaana. (Rintala 2013, 55, 57.) Koulutuksen ja tuen saamisen merkitys on kiistaton ja edistää sekä lapsen, perheen että kasvattajien hyvinvointia päiväkodissa.

Osa kasvattajista toi esiin turhautumista liittyen vanhempien kanssa työskentelyyn, kun mm. annettavien lomakkeiden täyttäminen tai erilaisten yhteisessä käytössä olevien tietojärjestelmien käyttö ei onnistu. Kasvattajien on hyvä tiedostaa, että merkittävä osa maahanmuuttajista on täysin lukutaidottomia myös omalla äidinkielellään tai lukutaito on heikkoa. Valkendorff & Luukkainen (n.d., 8) kertovat, miten vastaanottokeskuksissa tehdyn kartoituksen mukaan jopa 7 prosenttia

asukkaista oli täysin lukutaidottomia. Lukutaidottomuus hidastaa uuden kielen oppimista, mutta myös estää mm. lomakkeiden täyttämisen. Lisäksi tietojärjestelmät voivat olla haastavia lukutaidottomuuden vuoksi, mutta myös tietokoneenkäyttötaidojen puuttumisesta johtuen. Koulutus toisi ymmärrystä näihin asioihin ja tekisi yhteistyöstä vanhempien kanssa sujuvampaa.

Tulokset osoittavat varhaiskasvattajien hallitsevan maahanmuuttajalapsen kotoutumisprosessin tukemisen varhaiskasvatusympäristössä. Tietyiltä osin kasvattajat kaipaavat lisää tukea, koulutusta ja osaamista, jotta lapsen kotoutumista voitaisiin tukea tehokkaammin ja oikealla tavalla. Etenkin vanhempien kanssa työskentelyyn kaivataan tukea, sillä erilaisten kulttuurien ymmärtäminen ja niiden kanssa toimiminen eivät ole kaikille kasvattajille tuttua. Kotoutumisen tukeminen on työtehtävä, jonka kanssa tuskin koskaan tulee valmiiksi, sillä opittavaa riittää aina lisää, mutta tuloksien mukaan kasvattajilla on riittävää osaamista työskennelläkseen maahanmuuttajalasten kanssa.

6 POHDINTA

6.1 Luotettavuus

Opinnäytetyössä on pyritty huomioimaan luotettavuus alusta alkaen työn jokaisessa vaiheessa. Pitkä toteutusaika on kuitenkin vaikuttanut työn toteuttamiseen, mikä on puolestaan saattanut vaikuttaa sen luotettavuuteen. Suunnitelmavaiheessa opinnäytetyön haastattelu oli tarkoitus toteuttaa myös maahanmuuttajalapsien vanhemmille. Haastattelemalla sekä työntekijöitä että vanhempia, olisi saatu selville kokemuksia monipuolisesti niin tukea antavalta kuin vastaanottavaltakin taholta. Rajoitustoimenpiteet ja pandemiatilanne johtivat siihen, että vanhempien haastattelut jouduttiin perumaan ja työssä keskityttiin työntekijöiden kokemuksiin.

Yksipuolisesti työntekijöiden kokemuksiin perehtyminen ilman perheiden näkökulmaa vaikuttaa työn tulosten luotettavuuteen. Lapsen kotoutumisen tukemisen käsitteleminen ilman tukea vastaanottaneen osapuolen kokemuksia näyttää vain puolet yhtälöstä. Työn keskittyessä tuen antamiseen sen vastaanottamisen sijaan, voidaan haastatteluista saadut tulokset kuitenkin nähdä tärkeinä yksilöiden henkilökohtaisina mielipiteinä ja näkemyksinä, jotka esiteltynä yhdessä teorian kanssa ei vie työn luotettavuutta.

Haastattelut toteutettiin Teams-kokouksina, sillä toteutushetkellä ei ollut mahdollista tavata haastateltavien kanssa kasvotusten. Haastattelutilanteessa ei siis ollut mahdollista seurata varhaiskasvattajien sanatonta viestintää. Sanaton viestintä on iso osa vuorovaikutusta. Se pitää sisällään mm. henkilön ilmeet, eleet, liikkeet ja asennot. (Jyväskylän yliopisto n.d.) Ilman näitä vuorovaikutuksesta uupuu merkittävä osa. Sanaton viestintä myös auttaa tulkitsemaan vuorovaikutustilanteessa olevien henkilöiden puhetta tai se voi toimia puheen tukena. Siksi etäyhteydellä toteutettu haastattelutilanne, voi vaikuttaa vuorovaikutuksen kulkuun.

Ryhmähaastattelussa keskustelua voi rikastuttaa toisten osallistujien ajatukset ja mielipiteet. Toisaalta taas useamman ihmisen samanaikainen haastattelu voi johtaa tilanteeseen, jossa vahvat ja puheliaat persoonat saavat tuottaa omia ajatuksiaan voimakkaammin esille kuin toiset. Etenkin etäyhteydellä toteutetussa

ryhmähaastattelussa puheenvuorojen jakaminen tasaisesti jokaiselle osallistujalle osoittautui haastavaksi. On siis mahdollista, että kaikkien osallistujien kokemuksia ei saatu selvitettyä yhtä tehokkaasti ja tasavertaisesti, sillä oman äänen tuominen julki vaati haastateltavalta itseltään tilan ottamista.

6.2 Eettisyys

Tutkimuksessa huomioitiin hyvät tutkimuskäytännöt ja tutkimusetiikka. Oikean tutkimusmenetelmän valinta sekä tutkimukseen osallistuvien henkilöiden itsemääräämisoikeus olivat lähtökohtana tutkimuksen toteuttamiselle. Tutkimusmenetelmäksi valittiin perustellusti laadullinen menetelmä, sillä tarkoituksena oli kerätä varhaiskasvattajien kokemuksia ja näkemyksiä. Haastattelu pyrittiin suunnittelemaan niin, ettei vastaajia johdatella tiettyyn suuntaan heidän omista vastauksistaan. Itsemääräämisoikeutta kunnioitettiin korostamalla vastaajien anonymiteettia ja osallistumisen vapaaehtoisuutta. Työn yhteydessä ei käy ilmi haastateltavien nimiä tai työpaikkaa, jotta vastauksia ei olisi mahdollista yhdistää tiettyihin henkilöihin.

Tässä opinnäytetyössä käytetään käsitteitä maahanmuuttajalapsi ja maahanmuuttajataustainen, siitä huolimatta, että käsitteenä ne ovat hieman ristiriitaisia. Maahanmuuttaja on käsitteenä itsessäänkin melko haastava. Käsitettä käytettäessä pitäisi pohtia, pystytäänkö määrittelemään, kuinka kauan yksilöä voidaan pitää maahanmuuttajana (Kivijärvi 2011, 246). Lisäksi maahanmuuttajaksi nimeämällä usein suljetaan suomalaisuuden ulkopuolelle joukko ihmisiä. Näiden ihmisten osallisuus suomalaisessa yhteiskunnassa kyseenalaistetaan heidän kulttuurinsa, ihonvärinsä tai etnisyytensä vuoksi. Käsitteestä on myös tullut arkielessä tapa ryhmitellä länsimaiden ulkopuolelta tulevat Suomeen muuttaneet ihmiset yhdeksi joukoksi. Eurooppalaisia ei niinkään tähän ryhmään mielletä. (Peltola 2014, 16.) Vielä toistaiseksi maahanmuuttaja on kuitenkin virallinen käsite, joten se on käytössä myös tässä opinnäytetyössä.

Maahanmuuttajaperheisiin ja etenkin lapsiin liittyvää opinnäytetyötä tehdessä on harmillista, ettei vanhempien tai lasten omia mielipiteitä päästy kuulemaan. Haastatteluissa nousi esiin paljon ajatuksia ja kokemuksia esimerkiksi vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä, joita käsitellessä olisi ollut tärkeää saada mukaan myös vanhempien näkökulma. Vanhempien haastatteluiden avulla olisi

voitu saada näkökulmaa mm. siihen, miksi osa vanhemmista näyttäytyy motivoituneempina ja kiinnostuneempina päiväkodin kanssa tehtävään yhteistyöhön.

6.3 Opinnäytetyöprosessin pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyöprosessi on omalla kohdallani kestänyt pidempään kuin tavallisesti. Ideapaperista opinnäytetyön valmistumiseen kului yhteensä noin puoli vuotta, vaikkakin väliin mahtui myös pidempikestoinen tauko henkilökohtaisesta elämäntilanteesta johtuen. Omalla kohdallani näen pitkään kestäneen työskentelyn positiivisena asiana, sillä olen saanut työstettyä aihetta perusteellisemmin ja olen oppinut matkan varrella paljon.

Maahanmuuttajia on nykyisin asiakkaina kaikilla eri sosiaalialan työkentillä. Uskon perehtymiseni kotoutumiseen ja sen tukemiseen antaneen minulle tärkeää osaamista, jota pystyn hyödyntämään myös myöhemmin työelämässä. Opinnäytetyön tekemisestä karttunut ammatillinen kasvu ja osaaminen on siis kiistatonta ja toivon pääseväni käyttämään sitä tulevaisuudessa.

Huomasin työskentelyn aikana näkökulmani vaihtuvan helposti maahanmuuttajalapsista heidän vanhempiansa ja perheeseen. Tähän voi vaikuttaa oma mielenkiintoni vanhempien kotoutumisen vaikutuksista lasten kotoutumiseen, haastatteluista saatujen vastausten painopiste, opinnäytetyön aikana suorittamani harjoittelu aikuisten maahanmuuttajien parissa tai kaikki edellä mainitut yhdessä. Työtä tehdessä jouduin palaamaan usein alkuun ja muistuttamaan itseäni siitä, miten työn keskiössä on nimenomaan lapsi itse, eikä niinkään koko perhe.

Jatkotutkimuksen aiheeksi ehdottaisin perehtymistä lasten kotoutumisen tukemiseen varhaiskasvatuksessa nimenomaan vanhempien ja perheen näkökulmasta. Tähän perehtyminen voisi tarjota varhaiskasvatukseen arvokasta tietoa mm. vanhempien toiveista ja kokemuksista, eri kulttuurien erityispiirteistä sekä siitä, millaisissa tilanteissa vanhempien ja kasvattajien välinen yhteistyö takuaa. Mielenkiintoista olisi perehtyä myös siihen, miten päiväkodin johtajat näkevät oman yksikkönsä toiminnan tukevan maahanmuuttajien kotoutumista. Tästä saatua tietoa voisi verrata varhaiskasvattajien näkemyksiin asiasta.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2018. Vasun käyttöopas. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alasuutari, M. 2007. Kumppanuus ja asiantuntijuus varhaiskasvatuksessa. *Psykologia*, 42, no. 6: 422–34.

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus: Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoidossa. Tampere: Vastapaino.

Arttijeff, M. 2015. Yhteistyötä ilman yhteistä kieltä: Tutkimus päiväkodin henkilöstön ja maahanmuuttajaperheiden välisestä yhteistyöstä. Kasvatustieteen tiedekunta. Lapin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Congress, E. P. & Lynn, M. 2013 Family and Group Approaches with Culturally Diverse Families: A Dialogue to Increase Collaboration. Teoksessa *Multicultural Perspectives in Social Work Practice with Families* (s. 21–30). New York: Springer Publishing Company.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.

Gyekye, M. & Lamminmäki-Vartia, S. 2017. Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoinen näkökulma varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun. Teoksessa *Varhaiskasvatus katsomusten keskellä* (s. 97–129). Helsinki: Lasten Keskus.

Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa *Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa* (s. 86–101). Helsinki: Unigrafia Oy.

Heino, P. 2018. Kotoutuminen ja turvattomuuskokemukset. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. 20. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hurme, K. & Kyllönen, T. 2014. Turvassa! Vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta ja varaudu vaaratilanteisiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jaakkola, J. 2017. Kotoutumisesta kotoutujan omalla äänellä: Haastattelututkimus taistelevan tutkimuksen viitekehyksellä. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Jyväskylän yliopisto. N.d. Nonverbaalinen viestintä. Luettu 30.4.2021. <https://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhmaviestivuorovaikutus/viestinta/non-verbaalinen.html>

Kamppuri, E. & Kauppinen, A. 2019. Päiväkotien ryhmäkokojen paisuminen vaikeuttaa opetustyön lisäksi myös työn johtamista. *Aamulehti* 21.3.2019. Luettu 16.4.2021. <https://www.aamulehti.fi/mielipiteet/art-2000007440768.html>

KARVI. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa: Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus julkaisut 15:2019.

https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf

Kivijärvi, T. 2011. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 246–259). Jyväskylä: PS-kustannus.

Kotouttaminen.fi. N.d. Lapset ja nuoret. Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus. Luettu 21.4.2020. <https://kotouttaminen.fi/lapset-ja-nuoret>

Kotouttaminen.fi. N.d. Mielenterveys kuuluu kaikille. Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus. Luettu 5.5.2021. <https://kotouttaminen.fi/blogi/-blogs/mielenterveys-kuuluu-kaikille>

Kummit ry. 2017. Lapsipotilasperheiden tilanne v. 2017 vanhempien ja sisarus-ten silmin. Tutkimusraportti. Julkaistu 14.8.2017. Luettu 5.5.2020. http://kummit.fi/tutkimukset/taloustutkimus_lapsipotilasperheiden_tilanne_uusi_raportti_140817.pptx

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015. 2012. Opetus- kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2017. Päiväkoti-ikäisen lapsen kaverisuhteet. Julkaistu 1.8.2017. Luettu 28.4.2020. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/paivakoti-ikaisen-lapsen-kaverisuhteet/>

McDermott, D. 2008. *Developing Caring Relationships Among Parents, Children, Schools, and Communities*. Los Angeles: Sage Publications, Inc.

Oksi-Walter, P., Roos, J. & Viertola-Cavallari, R. 2009. *Monikulttuurinen perhe*. Helsinki: Kustannus Oy Arkki.

Opetushallitus. 2021. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus. Luettu 14.5.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kulttuurinen-moninaisuus-ja-kielitietoisuus>

Ota koppi! -ohjelma. N.d. Esipuhe. Helsingin kaupunki. Luettu 31.3.2020. <https://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/esipuhe>

Ota koppi! -ohjelma. N.d. Leikitään yhdessä: Autoleikki hiekkalaatikolla. Helsingin kaupunki. Luettu 28.4.2020. <https://www.otakoppi-ohjelma.fi/kielitietoisia-kaytanteita-varhaiskasvatuksessa/leikitaan-yhdessa/autoleikki-hiekkalaatikolla>

Paavola, H. & Talib, M-T. 2010. *Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Peltola, M. 2014. *Kunnollisia perheitä: Maahanmuutto, sukupolvet ja yhteiskunnallinen asema*. Helsinki: Unigrafia.

- Pitkänen, P. 2011. Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Pohjola, R. 2016. Nuorten maahanmuuttajien kotoutuminen: Etnografinen tutkimus kotoutumisen haasteista, mahdollisuuksista ja toiveista. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Reisinger, Y. & Turner, L. 2003. Cross-Cultural Behaviour in Tourism: Concepts and Analysis. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Rintala, H-M. 2013. Päiväkodin työntekijöiden kokemuksia kasvatuskumppanuudesta maahanmuuttajaperheiden kanssa. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 29.3.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.
- Sisäministeriö. 2011. Lasten ja nuorten kokema syrjintä yleistä. Julkaistu 15.3.2011. Luettu 14.5.2021. <https://intermin.fi/-/lasten-ja-nuorten-kokema-syrjinta-yleista>
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
- THL. 2019. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus: Kulttuurisensitiivinen työote. Päivitetty 16.4.2019. Luettu 8.5.2020. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>
- Tilastokeskus. N.d. Käsitteet: Kvalitatiivinen tutkimus. https://www.stat.fi/meta/kas/kvalit_tutkimus.html
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Valkendorff, T. & Luukkainen, H. N.d. Maahanmuuttajien lukutaitokoulutus: Kansanopistot ja opintokeskukset uuden sivistystehtävän toteuttajina.
- Van Hoorn, J., Nourot, P. M., Scales, B. & Alward, K. R. 2015. Play at the Center of the Curriculum. 6. painos. Boston: Pearson Higher Education.
- Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Opetushallitus.
- Väestöliitto. 2013. Olemme muuttaneet – ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Toim. Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. Vaasa: Kirjapaino Fram.

Yli-Koski-Mustonen, S. 2018. Varhaiskasvattajien näkemyksiä katsomuskasvatuksen toteuttamisesta, yhteistyöstä ja osaamisen kehittämisestä. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje työntekijöille

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

19.2.2021

Sosionomikoulutus

Hei varhaiskasvattajat!

Olen sosionomiopiskelija Tampereen ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä siitä, miten maahanmuuttajalapsen kotoutumista voidaan tukea varhaiskasvatuksessa. Kartoitan työssäni sitä, millaista kokemusta varhaiskasvatuksen työntekijöillä on maahanmuuttajalapsen kotoutumisesta. Lisäksi olen kiinnostunut siitä, millaista tietoa ja taitoa työntekijöillä on kotoutumiseen liittyen. Osallistamalla tutkimukseen voitte tuoda oman mielipiteenne esiin ja olla mahdollisesti kehittämässä kotoutumisprosessin tukemista.

Tutkimus toteutetaan pari- ja ryhmähaastatteluina. Haastattelut toteutetaan valitsevasta tilanteesta johtuen etäyhteyksien avulla. Jokainen haastattelu kestää noin 60 minuuttia. Haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan. Vastauksianne käytetään tutkimuksessa niin, ettei niitä pystytä yhdistämään vastaajaan ja jokainen vastaus käsitellään nimettömästi sekä luottamuksellisesti. Tutkimustulosten avulla pystytään lisäämään tietoisuutta lasten kotoutumisen tukemisesta päiväkodeissa.

Kiitos mielenkiinnostanne ja yhteistyöstä.

Ystävällisin terveisin

Yhteystiedot tähän

Liite 2. Haastattelun teemat

1. Lapsen ja perheen kotoutuminen

- Mikä on varhaiskasvatuksen/päiväkodin rooli lapsen ja perheen kotoutumisprosessissa?
- Mikä merkitys on päivähoidolla?

2. Varhaiskasvattajan rooli kotoutumisessa

- Mikä on sinun roolisi kasvattajana?
- Mitä kasvattajan tulee erityisesti huomioida?
- Mistä tai keneltä olet saanut tukea?
- Millaista perehdytystä ja/tai koulutusta olet saanut?

3. Kotoutumisen haasteet ja mahdollisuudet

- Millaisia onnistumisen kokemuksia sinulla on lapsen/perheen kotoutumisen tukemisesta?
- Mitä kehitettävää näet kotouttamisprosessissa?